

APLANKYK IR PAŽINK KULTŪROS PAVELDĄ LIETUVOS IR KARALIAUČIAUS (KALININGRADO) SRITIES PASIENIO REGIONE

TURINYS

- Įžangos žodis
- Kultūros paveldo objektai ir vietovės
- Marijampolės apskrityje:
  - Kalvarijos savivaldybė
  - Kazlų Rūdos savivaldybė
  - Marijampolės savivaldybė
  - Šakių rajonas
  - Vilkaviškio rajonas
- Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje:
  - Darkiemio (Oziorsk) rajonas
  - Įsruties (Černiachovsk) rajonas
  - Gumbinės (Gusev) rajonas
  - Lazdynų (Krasnoznamensk) rajonas
  - Ragainės (Neman) rajonas
  - Stalupėnų (Nesterov) rajonas
- Maitinimo ir nakvynės paslaugos
- Informacija keliautojui
- Sienos kirtimo ir kiti formalumai
- Projekto įgyvendinimas

Įžangos žodis

Šis leidinys yra parengtas įgyvendinant Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų programos projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui". Jame pabandyta apžvelgti šių dviejų šalių pasienio regione esančius architektūros, kultūros ir su žymių asmenybių paveldu susijusius objektus. Asmenybių buvimas ir geresnis jų pažinimas, pažangios tarptautinės bendruomenės ugdymasis dažnai sudaro sąlygas statiniams suteikti atgimimo galimybes, bendruomenėms leidžia prie jų susitelkti.

Projekto veiklomis ir lėšomis tolesnio bendradarbiavimo stiprinimui atnaujinami du iš jų: Kristijono Donelaičio memorialinis muziejus Tolminkiemyje (dabar rus. Čistyje Prudy) bei Šakių rajone esančio Kidulių dvaro svirnas, jį pritaikant kultūros ir bendradarbiavimo poreikiams.

Visas šis regionas – senųjų lietuvių nadruvių ir sūduvių bei jų palikuonių, vėliau - ir kitų tautinių grupių gausesnių atstovų pradėto gyvenimo teritorija. Karaliaučiaus kraštas yra davęs pirmąją lietuvišką knygą, pirmąją lietuvišką gramatiką, pirmąjį dainyną, pirmuosius lietuviškus eilėraščius. Leidinyje minimas visas būrys praėjusiais amžiais čia gimusių ir gyvenusių bei kūrusių žymių lietuvių, keletas naujesnių laikų rusų bei kitų ar jungiančių tautybių žmonių, juos menantys statiniai ar vietovės.

Tikimasi, kad keičiantis politinėms nuostatoms atsiras galimybių ne vieną iš tų pastatų atstatyti, atnaujinti ir pritaikyti visuomeninėms reikmėms ir išsaugoti ateities kartoms. Aprašomą teritoriją veikė panašūs istoriniai-administraciniai įvykiai, procesai, padalijimai, karai. Dalies kaimų ar miestelių neliko po Antrojo pasaulinio karo, kolektyvizacijų. Juos mena vardai, kūriniai, senosios nuotraukos.

Karaliaučiaus (dabar rus. Kaliningrad) krašte dvi administracinės struktūros bent po pora kartų keitė „oficialius" vietovių ir vandenvardžių pavadinimus. Lietuvių kalbos istorijoje ir šiame leidinyje lietuviškai jie vadinami senaisiais vardais, dažniausiai skliausteliuose nurodant ir jų pavadinimus kituose kalbiniuose variantuose. Sovietų Sąjungos ar Rusijos Federacijos naudoti/jami pavadinimai pažymimi „dabar rus." ar Vokietijos (Rytų Prūsijos) – „vok.". Kultūros paveldas abipus sienos gausus ir įvairus, yra įvairių kultūrinių ir ūkinių grupių kultūros paveldo objektų. Daugiausia – išlikusių kapų ir kapinynų, nemažai sakralinių paminklų, maldos namų, kiek mažiau išlikę senamiesčių, rūmų ir itin mažai – pilių ar jų griuvėsių, kurių išliko tik Karaliaučiaus krašte.

Karaliaučiaus krašte įsivyravus evangelikų liuteronų tikėjimui, o Marijampolės krašte – katalikybei, šios religinės ypatybės išryškėjo ir maldos namų statyboje, jų puošyboje. Įvykiai Antrojo pasaulinio karo bei pokario metais įnešė daug permainų maldos namų pastatų išlikimui, priklausomybei. Karaliaučiaus krašte sąlyginai ženklesnė dalis jų yra apleisti, degę, baigiantys sugriūti, dalis pakeitė savininkus. Ypatingi buvo 2010 m., kai stačiatikių bažnyčios nuosavybėn federacijos ir srities dūmos sprendimais buvo perduoti-perimti dauguma srityje esančių maldos namų, pilių ir panašių istorinių statinių. Keletas „perėmimo" atvejų iš vienos konfesijos kitai yra ir Marijampolės krašte. Po šių pasikeitimų atstatyti vienos religinės konfesijos maldos namai, ant jų uždėjus kitos religinės konfesijos simbolius ar „bokštelius", atkreipia dėmesį, sukelia įvairių klausimų. Tai kartu ir šio krašto išskirtinumas, istorijos, kurias verta pažinti.

Abejų šalių centrų (sostinių) kraštuose yra daug puošnių architektūros kultūros paveldo objektų, dažniausiai jie žinomesni ir gausiau lankomi. Šiame leidinyje norėjosi išryškinti tuos, kurie yra toliau nuo „centrų", t.y. pasienio regionuose: Karaliaučiaus krašto rytinėje dalyje - (Darkiemio (d.rus. Oziorsk), Įsruties (d.rus. Černiachovsk), Gumbinės (d.rus. Gusev), Lazdynų (d.rus. Krasnoznamensk), Stalupėnų (d.rus. Nesterov) ir Ragainės (d.rus. Neman), o taip pat Marijampolės krašte - Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėse. Šie rajonai ir savivaldybės yra 1998 metų pasienio regionų ekonominio gerbūvio ir žmonių bendradarbiavimo stiprinimui sukurtos Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos ir Karaliaučiaus srities pasienio regionų sąjungos „Nemuno euroregionas" dalis.

Į šį leidinį pateko tie objektai, kurie yra įrašyti į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Leidinio rengėjai stengėsi, kad iš kiekvieno rajono ar savivaldybės į leidinį būtų įtraukti įdomiausi, turistų labiausiai lankomi ir nauji objektai. Ribota leidinio apimtis neleido į jį sudėti visų architektūros ir žymių asmenybių paveldo bei kitų objektų – piliakalnių, dalies paminklų, istorinių įvykių vietų, kapinių ir senkapių.

Rengiant šį leidinį, remtasi įvairiais šaltiniais – nemažai medžiagos suteikė turizmo informacijos centrai, daug informacijos apie Nadruvos paminklus rasta „Mažosios Lietuvos enciklopedijoje" ir knygoje „Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai". Taip pat naudotasi ir įvairiais informaciniais leidiniais, internete paskelbta medžiaga, o fotografijas pateikė autoriai bei projekto vykdytojai -VšĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuras bei Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejus. Nuoširdžiai dėkojame visiems, teikusiems informaciją, nuotraukas, patarimus.

Platesnė informacija apie Karaliaučiaus ir Marijampolės bei kitų Nemuno euroregiono architektūros kultūros ir žymių asmenų paveldą yra abejų kraštų turizmo informacijos centrų, muziejų ir kitų įstaigų svetainėse bei socialiniuose tinkluose.

VšĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuras

www.nemunas.info

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

KALVARIJOS SAVIVALDYBĖ

Kalvarijos senamiestis

Valstybės saugomas urbanistikos paminklas, susiformavęs XVII-XVIII amžiais. Dabartinį veidą senamiestis įgavo XIX amžiuje, jis buvo sutvarkytas pagal 1892-aisiais parengtą planą.

Senamiesčio gatvių tinklas yra darniai susijęs su šiek tiek kalvota ir raižyta vietove. Penkių pagrindinių gatvių sankryžoje yra sudėtingos formos aikštė. Senamiestyje vyrauja XIX ir XX amžiaus pradžioje statyti vieno-trijų aukštų mediniai ir mūriniai namai.

Paminklas Lietuvei motinai Kalvarijos miesto parke
(Dariaus ir Girėno gatvė (greta namo Nr.2)

Vienintelis toks visoje Lietuvoje. Jaunalietuvių iniciatyva ir lėšomis jis buvo Karališkajame parke pastatytas ir atidengtas 1935 metais. Sovietmečiu jis stovėjo iki 1950-ųjų, o tada buvo nuverstas ir apdaužytas bei užkastas.

Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo išvakarėse, 1989 metais šis paminklas buvo atkastas, restauruotas, o tų metų gegužės 7-ąją, minint Motinos dieną, vėl atstatytas buvusioje vietoje – Karališkajame parke, Dariaus ir Girėno gatvėje, priešais namą Nr.2.

Buvusi Kalvarijos arklių pašto stotis (Dariaus ir Girėno g. 45B, Kalvarija)

Prie Peterburgo-Varšuvos kelio pastatyta 1825 metais pagal čekų kilmės architekto Vaclovo Ritšelio projektą. Tai buvo arklių keitimo ir paštininkų poilsio, nakvynės ir maitinimo vieta. V.Ritšelis suprojektavo ir Jonavos arklių pašto stotį – šiuo metu Lietuvoje prie senojo Peterburgo-Varšuvos plento yra išlikę tik dviejų tokių stočių pastatai. Kompleksą sudarė simetriškai išdėstyti aplink vidaus kiemą statiniai: arklių keitimo stoties, pašto ir smuklės pastatų, kurie išliko iki šių dienų. 2019 metų sausį po restauracijos buvo atidarytas Pašto stoties komplekso vienas iš statinių - buvusi smuklė, atkuriant autentišką pastato išvaizdą ir viduje, ir tvarkant aplinką. Atnaujintame pastate įsikūrė Kalvarijos krašto muziejus.

Plačiau

Evangelikų liuteronų bažnyčia (Dariaus ir Girėno g.43, Kalvarija)

1828 m. Kalvarijos evangelikai liuteronai išsirūpino iš valdžios žemės sklypą prie trakto Peterburgas–Varšuva, be to, gavo piniginę pašalpą bažnyčios statybai. Kalvarijos evangelikų liuteronų maldos namai pastatyti 1838 m. pagal A. Majerskio projektą šalia arklių pašto pastatų (kitais duomenimis – 1859 m.). Neilgą laikotarpį (1795-1807) Kalvarija su kairiakrante Nemuno dalimi priklausė Prūsijai, todėl čia buvo atsikėlę daugiau šios tikybos žmonių. Evangelikų skaičiui didėjant, bažnyčią reikėjo padidinti, tai ir buvo padaryta 1890 m. Švenčiant šimtmečio jubiliejų, 1938 m. buvo atliktas bažnyčios kapitalinis remontas. Pamaldos laikytos lietuviškai ir vokiškai. Pokaryje bažnyčia nebeveikė.

Kalvarijos katalikų bažnyčia (Laisvės g.17, Kalvarija)

Pastatyta 1838-1840 metais, konsekruota 1843-aisiais. Pagal italų kilmės architekto Henriko Markonio projektą statyta mūrinė bažnyčia – romantizmo-istorizmo laikotarpio, joje vyrauja klasicizmui būdingos formos. Statant šią bažnyčią, jos klebonijai panaudotos senosios, dar 1705 metais iškilusios medinės bažnyčios statybinės medžiagos. 1902 metais bažnyčia praplatinta, jai pristatytos šoninės navos, bokštai. Dabar švč Mergelės Marijos bažnyčia yra stačiakampio plano, dvibokštė ir trinavė. Po Pirmojo pasaulinio karo ji buvo suremontuota, prieš pat Antrąjį pasaulinį karą vėl atnaujinta, šalia sumūryta prieglauda. Karo metais, 1944-aisiais buvo apgriautos jo sienos, sulaužyta lubų arka. 1948-aisiais bažnyčia dar kartą suremontuota, išdažyta, o iki 1959-ųjų išlygintos jos sienos. 2014 metais baigti bažnyčios atnaujinimo darbai - suremontuotas stogas, atnaujintos šventųjų skulptūros, sutvarkyti pamatai, autentiškos durys, įrengtas keltuvas neįgaliesiems. Atnaujintame pastate įsikūrė Kalvarijos krašto muziejus.

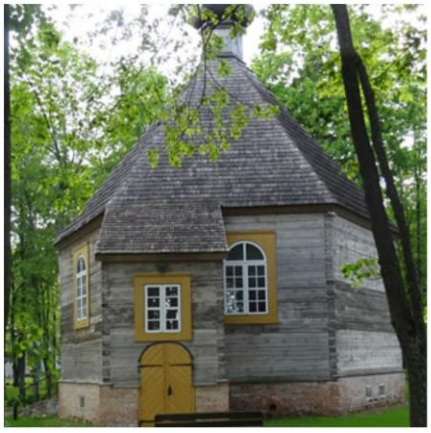
Plačiau

Sinagogų kompleksas (Sodų g.18, Kalvarija)

Vienintelis Lietuvoje iki mūsų dienų išlikęs trijų sinagogų kompleksas, turintis daugiau kaip 200 metų formavimosi istoriją. Pats seniausias šio komplekso pastatas – barokinė (vasarinė) sinagoga, statyta dar XVIII amžiaus antrojoje pusėje. Pagal medinių sinagogų tradicijas pastatyti maldos namai – mūriniai, jų iš akmenų ir plytų sumūrytos sienos labai storos – siekia net 1,5 metro storio. Šiame pastate yra išlikusi Toros ritinių laikymo vieta – aron kodešas (Lietuvoje yra išlikusios tik trys tokios vietos). Eklektinė (žieminė) sinagoga statyta XIX amžiaus istorizmo laikotarpiu, jos kompaktiškas tūris nepakitęs iki mūsų dienų. Nemažai metų pastatas naudotas kaip sandėlis, 2002-aisiais, gavus vieno Vokietijos fondo paramą, buvo pradėti jos restauravimo darbai, tačiau dėl pinigų trūkumo jie sustoję. Komplekse dar yra nepakitęs XX amžiaus pradžioje statytas rabino namas – Talmudo mokykla. 2014 m. buvo parengtas Talmudo mokyklos kapitalinio remonto ir restauravimo projektą, po dvejų metų projektas parengtas ir žieminei sinagogai. 2019 metais pradėti įgyvendinti vasarinės sinagogos tvarkybos (avarinės grėsmės pašalinimo, konservavimo) projekto darbai, siekiant pastatą konservuoti, apsaugant jį nuo tolesnio nykimo. 2021 metais pastatas bus baigtas konservuoti.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖ

Lietuvos prezidento K. Griniaus paminklas ir gimtinė
(Selemos kaimas, Kazlų Rūdos savivaldybė)

Mondžgirės giraitėje Mikalavo miške, prie kelio Marijampolė – Kaunas, marijampoliečio skulptoriaus Kęstučio Balčiūno iš rausvo granito sukurto paminklo postamente įmūryta urna su prezidento palaikais. Jie į Lietuvą, vykdant jo paskutiniąją valią, parskraidintais iš Čikagos lietuviškųjų Šv.Kazimiero kapinių.

Netoli šios vietos – ir Selemos Būdos kaimas, kuriame gimė būsimasis prezidentas. Čia yra išlikusi jo gimtoji sodyba, kuri yra paskelbta valstybės saugomu paminklu. Joje yra medinis gyvenamasis namas, lauko virtuvė, klėtis, kluonas, tvartas, taip pat sodas. Šalia gyvenamojo namo pastatytas paminklinis akmuo.

Kazlų Rūdos bažnyčia (Gedimino g.2, Kazlų Rūda)

Pagal inžinieriaus Stasio Kimono projektą pradėta statyti 1924 metais, o jau po metų ji pašventinta ir čia aukotos pirmosios mišios. Trinavė medinė Švč. Jėzaus širdies bažnyčia sukomponuota pagal įprastinę dvibokščio sakralinio pastato schemą, jos pagrindinė dalis stačiakampė, o ties presbiterija yra šoninių koplyčių pastatai.

Plačiau

Višakio Rūdos bažnyčia (Bažnyčios g.8, Višakio Rūda, Kazlų Rūdos savivaldybė)

Pradėta statyti 1883 metais šalia dar 1817 metais iškilusios medinės koplyčios, kuri vėliau buvo nugriauta. Naujoji bažnyčia buvo konsekruota 1887 metais. Tai pseudobarokinio stiliaus, stačiakampio plano tūrinė bažnyčia su dviem bokštais. Maždaug už kilometro nuo bažnyčios yra gerai žinomas Višakio Rūdos šaltinėlis, kurio atsiradimo istorija nėra žinoma. Šaltinėlio kompleksą sudaro dvi koplyčios – viena viršuje, ant kalno, kuri buvo pastatyta, panaudojant senosios miestelio koplyčios rąstus, o kita – pakalnėje, šalia paties šaltinėlio, kurio vandeniui priskiriamos gydomosios savybės. 1927 metais virš šaltinėlio pastatytas naujas bokštelis, nupirkta nauja švč. Mergelės Marijos skulptūra. Žmonių pasakojimai byloja, kad šaltinėlis yra toje vietoje, kur ir apsireiškusi Mergelė Marija.

Plačiau

Antanavo koplyčia (Bagotosios g.10, Antanavas, Kazlų Rūdos savivaldybė)

Unikalus architektūros paminklas, viena iš trijų išlikusių šešiakampių medinių koplyčių Lietuvoje. Didžioji medinė šešiakampė koplyčia buvo pastatyta XVIII amžiaus pabaigoje buvusio Antanavo dviejų aukštų mūrinio dvaro teritorijoje kaip dvaro koplyčia ir giminės palaidojimo vieta. Ją pastatė Antanavo seniūnas, dvaro savininkas Jonas Antanas Chrapovickis. XIX amžiaus pirmojoje pusėje dvaras atiteko dvarininkams Šabunevičiams, jie apie 1850-uosius metus koplyčią suremontavo, jos vidų išpuošė paveikslais. Koplyčioje apie 1860-uosius buvo palaidotas dvaro savininkas Stanislovas Šabunevičius, vėliau – jo sūnus Edvardas ir marti. Po 1944 metų laidojimo kripta buvo išplėšta, karstai apgadinti, dalis rūsio naudota kaip sandėlis. Iki 1963 metų koplyčia naudota kaip maldos namai, vėliau dėl avarinės būklės ji ištuštėjo. Šis architektūros paminklas, kurio išorė nekito nuo pat jo pastatymo, 2005 metais gerokai apgriuvo, kai įlūžo jos stogas.

2007 m. Kultūros paveldo departamentas skyrė lėšų parengti koplyčios konservavimo, restauravimo ir atkūrimo projektui, vėliau pridėta Europos ekonominės erdvės fondo bei Norvegijos finansinė parama. Koplyčia buvo restauruota, pavyko panaudoti nemažai išlikusios autentiškos medžiagos, buvo restauruoti ir paskutiniojo dvaro savininko Šabunevičiaus, jo sūnaus ir marčios karstai, stovėję dar 1944 m. išdraskytoje laidojimo kriptoje. Sudėjus į juos palaikus, karstai užmūryti koplyčios rūsyje. Koplyčios restauravimo darbai baigti 2010 metais.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖ

Kraštotyros muziejus (Vytauto g.29, Marijampolė)

Nuo 1964 metų yra įsikūręs XIX amžiaus viduryje statytame name Vytauto gatvėje. Tai vieno aukšto statinys su mansarda ir mezoninu, nuo pat savo eksploatacijos išlaikęs kampinę struktūrą ir tūrį bei konfigūraciją. Jis, o taip pat šalia esantis dviejų aukštų tuo pačiu metu statytas namas su mansarda yra istorizmo laikotarpio su neoklasicizmo bruožais. Name, kur dabar veikia dar 1933 įsteigtas kraštotyros muziejus, prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo įsikūrusi Marijampolės apskrities valdyba. Dabar tai Marijampolės krašto ir prezidento Kazio Griniaus muziejus.

Plačiau

Lietuvos prezidento K.Griniaus muziejus (Bažnyčios g.23, Marijampolė)

Šiame XIX amžiaus pabaigoje statytame tradicinės medinės architektūros name 1904-1914 metais gyveno varpininkas, knygnešys, Vinco Kudirkos bendraamžis, Lietuvos valstybės veikėjas prezidentas Kazys Grinius (1866-1950). Pastatas vadintas „Grinių namais“, jame 1905 metais surengtas pirmasis Sūduvoje viešas lietuviškas vakaras, kurio metu suvaidinta komedija „Amerika pirtyje“. Čia XX amžiaus pradžioje buvo Sūduvos kultūrinio sąjūdžio centras, vyko visuomenės susirinkimai, buvo įkurta „Šviesos“ draugija. Vėliau name gyveno kelios šeimos, o 1997 metų pabaigoje po namo rekonstrukcijos atidarytas prezidento K.Griniaus memorialinis muziejus bei įrengta Vilkaviškio vyskupijos muziejaus ekspozicija. Dabar šis muziejus yra Marijampolės krašto ir prezidento Kazio Griniaus muziejaus dalis.

Plačiau

Rygiškių Jono gimnazija
(Kauno g.7, Marijampolė)

Visos Lietuvos tautinio atgimimo lopšys. Klasicizmo formų statinys pradėjo veikti 1867 metais, siekiant jaunuosius krašto gyventojus atitraukti nuo lenkų įtakos. Gimnazijoje nuo pat pradžių buvo lietuvių kalbos pamokos, ji jau netrukus tapo tautinio atgimimo centru. 1920 metais mokyklai suteiktas Rygiškių Jono vardas – juo dažniausiai pasirašinėjo kalbininkas Jonas Jablonskis. Gimnazijoje mokėsi šeši 1918 metų vasario 16-osios Akto signatarai, jos mokiniais buvo Jonas Jablonskis, Vincas Kudirka, Kazys Grinius, Pranas Mašiotas, Petras Klimas, Pranas Vaičaitis, Petras Kriaučiūnas, Matas Šalčius, daug kitų šalies mokslininkų, menininkų, literatų. 1992 metais prie gimnazijos atidengtas skulptoriaus Petro Aleksandravičiaus paminklas J.Jablonskiui.

Plačiau

Buvusi mokytojų seminarija (Vytauto g.47, Marijampolė)

Seminarija gražioje vietoje prie Jevonio upelio įkurta 1919 metais ir ruošė mokytojus pradžios mokykloms. Iš pradžių ji veikė ten buvusiame carinės Rusijos armijos karininkų klubo pastate, bet jau 1925 metais persikėlė į šalia specialiai pastatytus neoklasicistinių formų seminarijos rūmus. Netrukus šalia pasodinamas didelis parkas, sodas, atsiranda gėlynai. Buvusiame karininkų klube įkuriama pavyzdinė pradžios mokykla, kur seminaristai atlieka praktiką. 1936 metais seminarija, vykstant švietimo sistemos pertvarkai, uždaroma, bet jau po dvejų metų vėl atidaroma, tačiau iki Lietuvos okupacijos spėja išleisti vos vieną, 14-ąją laidą. Po karo ji veikė toliau, 1952 m. tapo pedagogine mokykla, o šiuo metu čia įsikūrusi Marijampolės meno mokykla.

Buvusio Kvietiškio dvaro kompleksas (P.Armino g.92, Marijampolė)

Įkurtas grafo Morkaus Antano Butlerio 1717 metais. Kompleksą sudarė mediniai dvaro rūmai, 3 klojimai, 2 klėtys, 3 tvartai, bravoras, vežiminė, vandens ir vėjo malūnai, plytinė. 1807 metais čia apsistojo Napoleono armijos maršalas Mišelis Nėjus (Michel Ney). 1831-aisiais dvaro laukuose vyko mūšis tarp Lietuvos sukilėlių ir Rusijos imperijos kariuomenės. XIX amžiuje dvaro savininkai kelis kartus keitėsi. Dvaras susijęs ir su 1831 metų sukilimu. Pietvakariniuose Kvietiškio dvaro sodybos laukuose vyko stambiausias Sūduvoje 1831 metų sukilimo mūšis. Dvare gyveno dvaro valdytojas B. Mikuličius, vadinamas pirmuoju šio krašto tremtiniu (po 1831 metų sukilimo buvo ištremtas į Sibirą). 1900 metais dvaro administratorius buvo Juozas Pavalkis, kurio šeimoje 1865 metais gimė Joana, prezidento Kazio Griniaus žmona. Būtent J. Pavalkiui Kvietiškio dvaro sodyboje draudžiamus lietuviškus spaudos leidinius pristatydavo Petras Kriaučiūnas.

Epizodiškai XIX amžiaus 8 – ame dešimtmetyje dvare gyveno ir rašytojas Petras Arminas – Trupinėlis. Nuo 1909 metų dvaro sodyboje veikė „Žiburio" draugijos įkurta pradinė mokykla.

1919 m. Lietuvos agronomijos tėvu vadintas Jonas Kriščiūnas su bendraminčiais dvare įsteigė pirmąją žemės ūkio kursų mokyklėlę. 1922 metais dvaro žemė išdalyta sklypais, praplečiant miesto teritoriją ir skiriant žemės savanoriams. 1926 m. Domas Aleksandravičius dvare žemės ūkio mokyklą atnaujino ir išplėtė. Nuo 1945 metų mokykla pervadinta technikumu, vėliau - aukštesnioji žemės ūkio mokykla. Nuo 2001 metų iki šių dienų Kvietiškio dvaro sodyboje veikia Marijampolės kolegija.

Plačiau

Geležinkelio stoties pastatas (Stoties g.2, Marijampolė)

Netaisyklingos formos, asimetrinės kompozicijos, būdingos modernizmo krypčiai. Stotis pastatyta 1923-1924 metais pagal inžinieriaus Edmundo Fryko projektą. Statinys – dviejų aukštų, su vandentiekio bokštu centre ir prišlietais vienaukščiais administracijos ir bagažinės pastatais. 1994-1997 metais vyko pastato fasado, stogo, perdangos ir interjero restauravimo darbai. Jų metu įgyvendinti E.Fryko 1923 metų stoties projekte numatyti frontono dekoro elementai.

Plačiau

Marijampolės mažoji bazilika (Bažnyčios g.3, Marijampolė)

Klasicistinių, neobarokinių formų, dvibokštė, trinavė bažnyčia. Pradėta statyti 1819 metais, pradėjo veikti 1824-aisiais. Vėliau palaipsniui plėsta ir dabartines formas įgavo 1914 metais. Joje yra 6 vietinių meistrų darbo altoriai, čia saugomi bažnytiniai rūbai, paveikslai (nuo XVIII amžiaus) – iš viso 13 dailės vertybių yra įrašyta į vietinės reikšmės dailės vertybių sąrašą. 1934 metais Švč. Jėzaus Širdies koplyčioje palaidoti palaimintojo vyskupo Jurgio Matulaičio (1871-1927) palaikai. Po Antrojo pasaulinio karo sugriovus Vilkaviškio katedrą, ši bažnyčia 1944-1949 ir 1989-1998 metais buvo vyskupijos prokatedra. 1992 metais jai suteiktas mažosigŕ bazilikos titulas.

Plačiau

Marijonų vienuolynas (J.Bendoriaus g.3, Marijampolė)

Pastatytas 1791-1792 metais. Tai klasicistinių formų, stačiakampio plano statinys. Marijonų kongregacijos Lietuvos Šv. Jurgio provincijos vienuolynas čia buvo įsikūręs iki 1904 metų, vėliau uždarytas. 1911 metais mirus paskutiniam Lietuvoje marijonų ordino vienuoliui klebonui Vincentui Senkui, marijonų veikla keleriems metams visai nutrūko. Ją atgaivino palaimintasis vyskupas Jurgis Matulaitis, 1917 metais vienuolyno pastatas grąžintas marijonams, kurie mieste pasižymėjo aktyvia veikla. Po Antrojo pasaulinio karo marijonams teko palikti miestą, vienuolyne įsikūrė raudonarmiečiai, vėliau čia veikė švietimo įstaigos. Pastatas marijonams grąžintas 1991 metais, dabar vienuolyne gyvena keletas vienuolių marijonų.

Plačiau

Marijonų gimnazija (J.Bendoriaus g.11, Marijampolė)

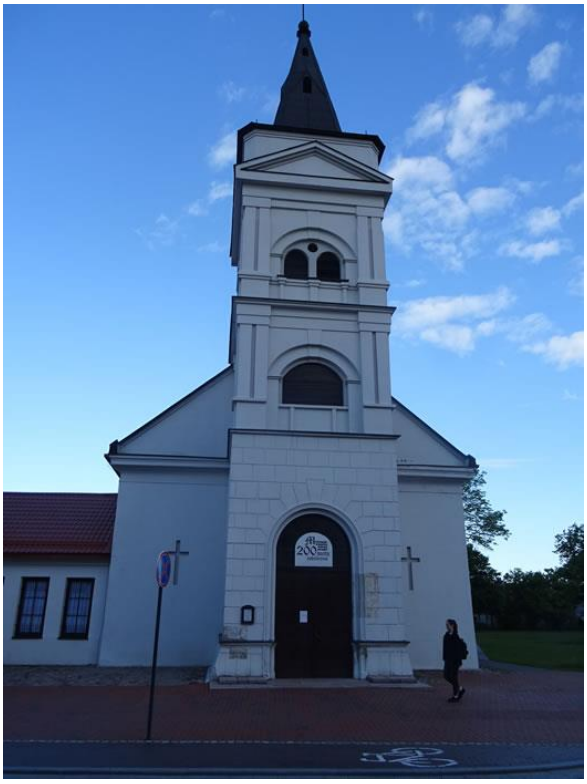
Lietuvos švietimo ministerija 1921 metais leido marijonų kongregacijai Marijampolėje steigti privačią aukštesniąją mokyklą. Marijonų vienuolyno teritorijoje 1923 metais pastatytas trijų aukštų juvenatas – gimnazija su bendrabučiu. Į gimnaziją priimti berniukai nuo 12 metų, iki Lietuvos okupacijos ji išleido 12 moksleivių laidų. 1940-aisiais gimnazija uždaryta. Kunigų marijonų iniciatyva 1997 metais ji atgaivinta, o nuo 2000-ųjų suremontuotame senajame pastate pradėjo veikti marijonų vidurinė mokykla, kuriai 2008-aisiais suteiktas gimnazijos statusas.

Evangelikų liuteronų bažnyčia (Kauno g.9, Marijampolė)

Marijampolės evangelikai prašymą įkurti parapiją ir statyti bažnyčią vyriausybės komisijai įteikė 1819 metais. Iš pradžių maldos namams jie naudojo sandėlio patalpas, o vienanavė mūrinė bažnyčia pradėta statyti 1835 metais, jos įrengimo darbai baigti 1841-aisiais. Tais pačiais metais šalia bažnyčios pradėjo veikti evangelikų liuteronų mokykla, netrukus buvo pristatytas ir bokštas. Antrojo pasaulinio karo pradžioje bažnyčia uždaroma, sviediniui pataikius į bokštą, jis sugriaunamas. Bažnyčios turtas nacionalizuojamas, ji paverčiama grūdų sandėliu, vėliau – sporto sale, šalia kurios dar pristatomas baseinas. Evangelikų liuteronų parapijai pastatas grąžintas 1992 metais, jo restauravimo darbai tęsėsi iki 1995-ųjų.

Plačiau

Julijos Žymantienės-Žemaitės kapas
(P.Armino g. 38A, Marijampolė)

Lietuvių literatūros klasikė, 1921 metais grįžusi iš Amerikos, kurioje rinko aukas Pirmojo pasaulinio karo nukentėjėliams, apsigyveno advokato Andriaus Bulotos ir jo žmonos Aleksandros namuose Marijampolėje, kuriuose mirė 1921-ųjų gruodžio mėnesį ir buvo palaidota senosiose Marijampolės kapinėse. Paminklą Žemaitei Marijampolės kapinėse kūrė iš Vilkaviškio krašto kilęs žymus skulptorius Petras Rimša (1881–1961). Rašytojos kapą nuolat prižiūri R.Stankevičiaus progimnazijos bendruomenė.

Plačiau

Šv. Vincento Pauliečio bažnyčia
(Vytauto g.31, Marijampolė)

Buvo pastatyta 1888 metais kaip stačiatikių bažnyčia Rusijos kariams ir dedikuota carui Aleksandrui III. Tai neobizantinė, eklektinė, vienbokštė ir vienanavė bažnyčia su priestatais ir septyniais bokšteliais. Po Pirmojo pasaulinio karo Seinų vyskupas perdavė cerkvę marijonų vienuoliams, kurie ją pertvarkė į bažnyčią. Ši netrukus tapo Lietuvos kariuomenės bažnyčia, o 1940-aisiais prie jos buvo įkurta parapija. Po Antrojo pasaulinio karo bažnyčia uždaroma ir paverčiama sandėliu. Savo veiklą Šv. Vincento Pauliečio bažnyčia atnaujina 1990 metais, iki pat 1999-ųjų vyksta jos restauravimo ir aplinkos tvarkymo darbai. 2000 metais šventoriuje pastatoma skulptoriaus Juliaus Narušio skulptūra „Pieta".

Plačiau

Švietimo centras / buvusi sinagoga
(P.Butlerienės g.3, Marijampolė)

Tai eklektinis, istorizmo laikotarpio pastatas, iškilęs miesto centre 1870 metais. Sinagoga buvo mūrinė, tinkuota, dvišlaičiu stogu, nevientiso tūrio, su gausiais puošybos elementais. Tarp jų – iškilios tinko rozetės, arkinių nišelių eilė pagrindiniame fasade, taip pat frontono nišoje įkomponuotas simbolinis Toros motyvas. Antrojo pasaulinio karo pradžioje sinagoga paverčiama antrinių žaliavų sandėliu, įrengiant perdangas ir užmūrijant langus.

1985 metais pastatas rekonstruotas ir pritaikytas Marijampolės inžinierių namams, o dar po dešimtmečio čia pradėjo veikti kartu su danų pedagogais įkurtas Marijampolės apskrities švietimo centras. Dabar čia taip pat veikia ir Beatričės Kleizaitės-Vasaris menų galerija.

Plačiau

Marijampolės kareivinės (Vytauto g.72, Marijampolė)

Pradėtos projektuoti 1873 metais, kai po 1863-ųjų sukilimo Rusijos imperija nutarė stiprinti imperijos pasienius. Pirmieji pastatai netoli Šešupės atsirado 1880 metais, o per dešimtmetį kareivinių teritorijoje atsirado ir kepykla, pirtis, garažai, sandėliai, kanceliarija, daug kitų vienaukščių pastatų. Čia buvo įsikūrę trečiasis Dono pėstininkų ir devintasis Jelizavetgrado dragūnų pulkai. Pirmojo pasaulinio karo metu, 1915 metais kareivinėse apsistojo Vokietijos imperijos kariai, o 1919 metais kareivinės atiteko Lietuvos kariuomenei. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio pėstininkų pulkas čia buvo atkeltas 1923 metais. Sovietiniais metais čia įsikūrė septintosios oro desantinės divizijos parašiutininkų pulkas, o Lietuvos kariuomenė į nuniokotus pastatus sugrįžo 1992-ųjų pabaigoje. Dabar čia dislokuotas LDK Vytenio bendrosios paramos logistikos batalionas. Kareivinėse išlikę keli tarpukario Lietuvos sieninės tapybos pavyzdžiai – vieninteliai Užnemunėje, o jų teritorijoje esantis XIX amžiaus pabaigos beveik 2 tūkstančių kvadratinių metrų ploto buvęs arklių maniežas be jokių atramų ar pertvarų ir su originaliomis medinėmis stogo konstrukcijomis – vienintelis Lietuvoje.

Plačiau

Palaimintojo J. Matulaičio gimtinė (Lūginės kaime)

Šunskų seniūnijoje esančiame Lūginės kaime ūkininkų šeimoje J.Matulaitis gimė 1871 metais. Marijonų vienuolijos gaivintojo, popiežiaus Jono Pauliaus II 1987-aisiais palaimintuoju paskelbto vyskupo J.Matulaičio palaikai nuo 1934 metų ilsisi Marijampolės prokatedroje. Palaimintojo gimtinės vietoje Lūginės kaime 1991 metais pagal architekto Zigmo Brazausko projektą buvo pastatyta koplyčia. Vertikalus koplyčios bokšto akcentas ženklina palaimintojo vaikystės ir jaunystės vietą. Daug maldininkų čia renkasi liepos mėnesiais, kai minimas J.Matulaičio gimtadienis, atvyksta piligrimai ir iš kitų šalių.

Plačiau

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

ŠAKIŲ RAJONAS

Vinco Kudirkos muziejus ir paminklas (V.Kudirkos g.29, Kudirkos Naumiestis, Šakių rajonas)

Įamžina daktaro, tautinio atgimimo žadintojo, Lietuvos himno autoriaus atminimą. Muziejus pastatytas toje vietoje, kur anksčiau stovėjusiame name V.Kudirka gyveno ir kur buvo sukurta „Tautiška giesmė“. Muziejus atidarytas 1998 metais, minint jo 140-ąsias gimimo ir 100-ąsias himno sukūrimo metines. Tai pirmasis naujas muziejus po Nepriklausomybės atkūrimo. Jame taip pat pristatoma Kudirkos Naumiesčio istorija, spaudos draudimo metai. Priešais muziejų – skulptoriaus Vinco Grybo 1933 metais pastatytas paminklas V.Kudirkai. Miestelio kapinėse yra V.Kudirkos kapas. Visas Kudirkos Naumiesčio senamiestis, kurio tūrinė erdvinė kompozicija susiformavo iki XIX amžiaus pradžios, yra įrašytas į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų vertybių registrą.

Plačiau

Kidulių dvaro sodyba (Nemuno g.66, Kiduliai, Šakių rajonas)

XIX amžiaus neoklasicistinio stiliaus, nors dvaro šiose vietose būta gerokai anksčiau. Kidulių dvaras kadaise priklausė LDK iždininkui Jeronimui Krišpinui Kiršenšteinui. Vėliau čia vienas paskui kitą gyveno net trys žemaičių vyskupai.

Žinoma, kad šiame dvare iki 1807 metų, kai buvo pasirašyta Tilžės taika, gyveno Prūsijos karalius Vilhelmas III. Antrojoje XIX amžiaus pusėje dvaro valdytojais tapo Tiškevičiai, kuriems dvaras priklausė iki pat Lietuvos okupacijos 1940 metais. Kažkada dvaro sodybai priklausė net 32 statiniai – tarp jų ir oficina, spirito varykla, alaus darykla, buvo keturi kluonai. Po karo dvaro rūmuose įsikūrė tarybinis ūkis ir biblioteka, veikianti ir dabar. Iki mūsų dienų išliko šeši dvaro sodybai priklausę pastatai. Buvusioje oficinoje ir alaus darykloje dabar įrengti butai, o dvaro rūmuose 1995-ųjų metų pabaigoje įsikūrė ambulatorija. Buvęs dvaro parkas apleistas ir sulaukėjo. 1986 metais Kidulių dvaro sodyba paskelbta vietinės reikšmės architektūros paminklu. Šiandien jaukus nedidelis dvaras restauruotas, jame puoselėjama kultūra: veikia biblioteka, vyksta įvairūs renginiai, vedamos pažintinės pamokos, įamžintas buvusios Kidulių plytinės paveldas – įrengta plytų ir koklių ekspozicija. Čia rengiamos teatralizuotos ekskursijos.

Kidulių dvaro sodyba (Nemuno g.66, Kiduliai, Šakių rajonas)

2019-2021 metais įgyvendinant projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“ atlikta dvaro svirno rekonstrukcija. Jo pirmasis aukštas pritaikytas kultūros ir turizmo poreikiams. Projekto lėšomis įsigyta įranga, baldai, ekspozicija.

Plačiau

Zyplių dvaras (Lukšiai, Šakių rajonas)

Vienas jauniausių Lietuvos dvarų, pradėtas statyti 1845 metais, o jo statyba baigta 1855-aisiais. Jis yra architektūros ir inžinerinės kultūros paveldo objektas. Tai klasicizmo stiliaus dvaro sodyba, kurią sudaro 11 pastatų – patys rūmai, dvi simetriškai išsidėsčiusios oficinos, virtuvė, karvidė, arklidė, tvartai, svirnas, ratinė ir kiti pastatai. Šalia įkurtas vienas didžiausių Lietuvoje dvarų parkas, kuris užima 21 hektaro plotą. Apie 1897 metais dvare kilo gaisras, visi mediniai pastatai sudegė, vietoj jų buvo atstatyti mūriniai. 1898-1901 metais dvaro rūmai buvo perstatyti, tapo puošnesni, įgavo originalių neobaroko bruožų. Dvaras priklausė įvairiems savininkams, į jį 1919 metais iš Seinų buvo atkelta kunigų seminarija. Vėliau dvaro pastatuose veikė žemės ūkio mokykla, karo metais ir pokaryje – ligoninė. Čia buvo įsikūrusi ir kolūkio kontora, apylinkės vykdomasis komitetas. 2002 metais prasidėjo dvaro atstatymo darbai, kurie buvo baigti 2012 metais. Buvusioje dvaro arklidėje yra įrengta Zyplių dvaro galerija, čia eksponuojama daug meno dirbinių: paveikslų, rankdarbių, medžio, akmens skulptūrų, keramikos, kalvystės, stiklo dirbinių. Dvaro svirne veikia keramikos dirbtuvės, vežiminėje įsikūrė Zanavykų krašto muziejus (www.zanavykumuziejus.lt). Dvaro rūmuose savo darbus eksponuoja įvairių sričių menininkai, įrengta įvairių radinių, susijusių su dvaro istorija, ekspozicija. Atnaujintose buvusiose dvaro arklidėse veikia galerija, rengiamos įvairios parodos. Dvaro sodyboje atkurta ir kalvė, yra keramikos dirbtuvės.

Zyplių dvaras
(Lukšiai, Šakių rajonas)

Plačiau

Gelgaudiškio dvaras (Parko g., Gelgaudiškis, Šakių rajonas)

Pirmieji dvaro rūmai buvo medinė pilaitė. Dabartiniai mūriniai vieno aukšto pailgo stačiakampio plano rūmų pastatai iškilo 1842-1846 metais, jie yra klasicizmo stiliaus, abu fasadai – su kolonomis, baliustradomis, kitais puošybos elementais. Dvaro rūmų ansambliui priklausė ir koplyčia bei kapinės, o iš viso išlikę 10 pastatų – rūmai, oficina, virtuvė, tvartas, oranžerija, bokštas bei kiti. Šalia buvo įkurtas įspūdingas didelis parkas su retais augalais. Rūmų savininkai ne kartą keitėsi, po 1920-ųjų metų žemės reformos jie buvo išparduoti. Amerikos lietuviai čia įsteigė našlaičių prieglaudą, kuriai vadovavo vienuolės šaritės. Antrojo pasaulinio karo metais rūmuose buvo štabas, karo ligoninė. Pokario metais čia veikė vaikų namai, mokykla-internatas, pagalbinė mokykla. Gelgaudiškio dvaro rūmai buvo restauruoti 2012 metais, panaudojus Europos Sąjungos fondų paramą.

Plačiau

Ilguvos dvaras
(Dvaro g.26, Ilguvos kaimas, Šakių rajonas)

Pastatytas ant 80 metrų aukščio upės skardžio, toje vietoje, kur yra Nykos ir Nemuno santaka. Mediniai rūmai šioje vietoje buvo pastatyti XVIII amžiaus pabaigoje. Mūrinės rūmų kolonos laiko trikampį frontoną, kuris yra priskiriamas liaudiškajam klasicizmui. Dvaro ansamblį sudarė 11 įvairių pastatų – rūmai, oficina, gyvenamasis namas, du kumetynai, vyno rūsys ir kiti. Šalia 1914 metais buvo pastatyta medinė Šv. Kryžiaus atradimo bažnytėlė. Jos viduje kabo 1814 metais nutapytas italų dailininko Pranciškaus Andriolio nutapytas paveikslas „Marijam su kūdikiu". Kriūkų seniūnijoje esančiame Ilguvos dvare praėjo žinomos lietuvių dainininkės Beatričės Grincevičiūtės vaikystė, čia dažnai lankėsi muzikai, visuomenės veikėjai, istorikai. Buvęs dvaro rūmų medinis pastatas (statytas 1790 m. iš maumedžio medienos) valstybės lėšomis restauruotas, bet iki šiol nenaudojamas. Jis stovi ant aukšto 80 m aukščio skardžio, atgręžtas į Nemuną. Vienas kitas pastatas, kuriuo nesinaudojo pensionatas (buvęs mūrinis kumetynas, klojimas, vienas gyvenamas namas), sugrąžinti buvusių savininkų palikuonei Liucijai Grincevičiūtei.

Plačiau

Bažnyčia ir buvęs vienuolynas
(Bažnyčios g.28, Kudirkos Naumiestis, Šakių rajonas)

Mena XVII amžių. Pirmoji koplyčia pastatyta 1642 metais, o vienuoliai karmelitai 1644 metais įkūrė vienuolyną. Jie 1781-1783 metais pastatė tinkuoto mūro bebokštę baroko stiliaus bažnyčią, turinčią klasicizmo bruožų. Vienuolynas 1803 metais smarkiai apdegė ir Prūsijos valdžios 1805-aisiais apskritai buvo uždarytas. 1869 metais buvo pastatyti bažnyčios bokštai. Bazilikinė trijų namų bažnyčia 1914 metais buvo apgriauta, pramuštos jos lubos, ji nukentėjo ir per Antrąjį pasaulinį karą, kai sudegė stogas ir nugriuvo bokštai. Iš karto po karo pradėti bažnyčios atstatymo darbai, 1950 metais buvo atstatyti ir jos bokštai.

Plačiau

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

VILKAVIŠKIO RAJONAS

Vilkaviškio dvaras
(Vysk. A.Karoso g.11, Vilkaviškis)

Galėjo būti įkurtas po 1744 metų, o rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą minimas nuo 1773-iųjų. Labiausiai dvarą išgarsino šalia jo 1812 metų birželio 19-24 dienomis apsistojusi 250 tūkstančių karių prancūzų kariuomenė. Pats imperatorius Napoleonas dvare tų metų birželio 22-ąją paskelbė atsišaukimą, kuris reiškė karo su carine Rusija pradžią. Teigiama, kad šį karą laimėjęs Napoleonas žadėjo paversti Vilkaviškį „mažuoju Paryžiumi“. Po 1861-ųjų šiame klasicizmo stiliaus pastate, kurio fasadas išsiskiria trikampiu frontonu ir keturiomis kolonomis, gyveno Rusijos imperijos kariškiai. Pirmojo pasaulinio karo metu čia įsikūrė Vokietijos imperijos kariškiai, nuo 1926 iki 1940 metų dvaras priklausė Vilkaviškio vyskupijai, čia veikė jos kurija. Vykdant žemės reformą, garsią praeitį turėjęs dvaras buvo likviduotas, per Antrąjį pasaulinį karą stovėjo tuščias, vėliau čia veikė tarybinio ūkio administracija. Dabar centrinių rūmų pastate įrengti butai gyventojams.

Paežerių dvaro kompleksas
(Dvaro g. 6, Paežerių k., Vilkaviškio rajonas)

Unikaliausias Sūduvos krašto dvarų kultūros paveldo objektas, turintis istorinę, architektūrinę, urbanistinę ir kraštovaizdinę vertę. Pereinamojo iš baroko į klasicizmą stiliaus rūmai Vilkaviškio pakraštyje pagal architekto Martyno Knakfuso projektą pradėti statyti 1795 metais, o baigti 1799-aisiais. Dvaro rūmų kompleksui priklausė nemažai pastatų, iš kurių vertingiausi yra išlikusi ofikщna su Belvederio stiliaus bokštu, taip pat buvusios ledainės pastatas, buvusi kiaulidė. Šalia rūmų 12 hektarų plote buvo įkurtas vertingas parkas. Rūmus valdė dvarininkų Zabielų, Gauronskių šeimos, o prieš Antrąjį pasaulinį karą juos buvo įsigijęs Vasario 16-osios akto signataras bankininkas Jonas Vailokaitis. Karo metais juose gyveno vokiečių valdžios atstovai, po karo buvo įsikūręs tarybinio ūkio centras, vėliau – melioratoriai. Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, rūmai priklausė Vilkaviškio rajono savivaldybei, po to buvo perduoti Lietuvos dailės muziejui, o dabar juose yra įsikūręs Vilkaviškio rajono Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centras – muziejus.

Plačiau

Vilkaviškio katedra (Vytauto g.14, Vilkaviškis)

Pradėta statyti 1870 metais, darbai baigti ir konsekruota 1881-aisiais. Neoromantinio stiliaus mūrinė bažnyčia 1923 metais tapo katedra, kai buvo įkurta Vilkaviškio vyskupija. Antrojo pasaulinio karo metais katedra nukentėjo nedaug, buvo apgriauti bokštai, sienos, pramušti jos skliautai. Sovietinė valdžia katedros atstatyti neleido, ji buvo nugriauta, iš plytų pastatyti du dviaukščiai namai, pamatai užkasti žeme ir toje vietoje pasodintas skveras. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, nutarta katedrą pastatyti iš naujo ant senųjų pamatų. Darbai pradėti 1991 metais, o baigti 1998-aisiais, tų metų liepą katedra konsekruota. 2003 metais pašventinti ir sugaudė naujieji, Lenkijoje išliedinti katedros varpai.

Plačiau

Buvusios gimnazijos pastatas (Sodų g.1, Vilkaviškis)

Pradėtas statyti 1882 metais, baigtas po dvejų metų. Dar po dešimtmečio paverstas pasieniečių kareivinėmis. Vėliau čia įsikūrė rusiškoji berniukų gimnazija, po jos - katalikiškos „Žiburio" draugijos gimnazija, kuri 1930 metais buvo suvalstybinta. Ją baigė daug garsių šio krašto ir visos Lietuvos žmonių. 1979 metais pastate įkurta Vilkaviškio rajono viešoji biblioteka. Šis statinys – vieno aukšto su rūsiu ir palėpe, tai „plytų stilius" architektūros pavyzdys. Pastatas dabar restauruotas, iš dalies atidengtas natūralus plytinis fasadas, pakeisti langai, stogas, siekiant išlaikyti istorinį autentiškumą.

Plačiau

Buvusios Vilkaviškio kunigų seminarijos pastatas (Vytauto g.4, Vilkaviškis)

Jį suprojektavo architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis. 1926 metais įkūrus Vilkaviškio vyskupiją, atsirado būtinybė turėti ir kunigų seminariją. Iš pradžių ji glaudėsi Gižų dvaro rūmuose, o 1930-aisiais persikėlė į tik ką pastatytus erdvius trijų aukštų rūmus. Šis pastatas tuo metu buvo pats didžiausias gyvenamasis objektas Vilkaviškyje, jame klierikai ir mokėsi, ir gyveno ten įkurtame bendrabutyje. 1940-aiisiais, prasidėjus Lietuvos okupacijai, pastate įsikūrė rusų kariuomenė, o Antrojo pasaulinio karo metais seminarijos veikla trumpam buvo atgaivinta. Ji visiškai nutrūko 1944-aisiais, kai klierikai išsikėlė į užsienį ar Kauno seminariją. Pokario metais pastate, šalia kurio buvo įveistas didelis sodas, įsikūrė siuvimo įmonė, o šiuo metu veikia viena didžiausių Vilkaviškio bendrovių „Žemkalnija".

Plačiau

Jono Basanavičiaus sodyba-muziejus (Gimtinės g.17, Ožkabalių kaimas, Vilkaviškio rajonas)

Veikia nuo 1989 metų. Šioje sodyboje tautos patriarchas daktaras J.Basanavičius gimė 1851 metais, čia prabėgo jo vaikystė. 1989-aisiais šalia šios sodybos buvo pradėtas sodinti Tautinio atgimimo ąžuolynas – tada ir kilo idėją atstatyti pačią apleistą sodybą. Parengus jos atstatymo projektą, atstatytas gyvenamasis namas, klėtis, įrengta ekspozicija. Vėlesniais metais atstatytas tvartas, rūsys, o 1996-aisiais sodyba įtraukta į nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Iš pradžių sodyba ir šalia beveik 40 hektarų plote pasodintas daugiau kaip 8 tūkstančių medžių Ąžuolynas priklausė Vilkaviškio krašto muziejui, o 2006 metais perėjo Marijampolės apskrities viršininko administracijos žinion. Dabar J. Basanavičiaus gimtinė yra Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinys, o iš buvusios sodybos likę neatstatyti tik aliejinė, jauja ir pirtis. Sodyboje veikiantis muziejus kaupia eksponatus, priima ekskursantus, rūpinasi ąžuolyno priežiūra.

Plačiau

Vinco Kudirkos klėtelė-muziejus
(Paežerių kaimas, Vilkaviškio rajonas)

Muziejus yra Lietuvos himno autoriaus gimtinėje Paežerių kaime. Sodybą prie Paežerių ežero XIX amžiaus pirmojoje pusėje pasistatė V.Kudirkos tėvas Motiejus. Čia 1858 metais gimė ir vaikystę praleido V.Kudirka. Pirmojo pasaulinio karo metais sodyba buvo sugriauta, liko tik klėtelė, kurią V.Kudirka ypač mėgo. 1965 metais mokytojas Stasys Ankevičius klėtelėje įkūrė muziejų, kuris 1995-aisiais tapo Vilkaviškio krašto muziejaus padaliniu. 1867 metais statytoje klėtelėje buvo saugotas V.Kudirkos smuikas, kuris vėliau, S.Ankevičiui mirus, perkeltas į Paežerių dvaro rūmus. Pirmaisiais metais po Nepriklausomybės atkūrimo klėtelėje lankydavosi tūkstančiai ekskursantų, lankytojų ji sulaukia ir dabar. Klėtelę prižiūri sodyboje gyvenanti darbuotoja.

Skulptoriaus Petro Rimšos gimtoji sodyba
(Naudžių kaimas, Vilkaviškio rajonas)

Skulptoriaus Petro Rimšos gimtoji sodyba, vadinama „Rimšyne“ mena senus laikus. Šioje sodyboje užaugo penki Rimšų vaikai. Juozas (1875-1970), knygnešys, mokėjęs knygrišio amatą, vėliau paveldėjęs tėvų ūkį, Petras (1881-1961), dailininkas, Lietuvos nusipelnęs meno veikėjas, labiausiai išgarsėjęs savo sukurtomis skulptūromis „Vargo mokykla“, „Artojas“, dekoratyviniais medaliais, Uršulė Rimšaitė-Jurkšienė ir Jurgis. Rimšų ūkis tarpukario nepriklausomoje Lietuvoje pagarsėjo kaip pavyzdinis. Sodybos statiniai sudaro jaukų uždarą kiemą su "smetoniška" gėlių klomba viduryje. Jau daugiau kaip 60 metų čia veikia muziejus. Vartų stulpą, vietos tremtinių rūpesčiu, ženklina atminimo lentelė: šioje sodyboje 1945-46 metais veikė Lietuvos partizanų Tauro apygardos pogrindinė spaustuvė.

Plaktukų muziejus Degučių kaime (Penkinių g.11, Degučių kaimas, Vilkaviškio rajonas)

Pasaulyje yra priskaičiuojama per 25 tūkstančius skirtingų plaktukų rūšių. Plaktukų muziejų pasaulyje nėra daug, o Lietuvoje jų vos du - vienas veikia Ignalinos rajone, antras – Sauliaus Matusevičiaus įkurtas muziejus Degučių kaime. Muziejuje dabar yra daugiau kaip 900 eksponatų. Plaktukai sunumeruoti, prie kiekvieno parašyta kilmės šalis ir paskirtis. Jų yra pačių įvairiausių: skirtas smulkiems darbams, akmenims tašyti, girnoms kalti, juvelyro plaktukas, teisėjo, mėsininko, baldžiaus ir t.t. Į muziejų yra atkeliavę daugybė eksponatų iš JAV, Anglijos, Japonijos, Vokietijos, Rusijos, Australijos ir kitų pasaulio šalių.

Vištyčio vėjo malūnas ir miestelyje buvusi aliejinė (Taikos g., Vištytis)

2003 metais įrašyti į nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą. Abu šie objektai statyti 1925 metais. Vėjo malūnas su technologine įranga, kurį pastatė Jonas Kanapkis – vienintelis išlikęs Vilkaviškio rajone. Sovietiniais metais čia buvo įkurtas etnografinis muziejus, vėliau jo eksponatai perkelti į Vilkaviškio krašto muziejų. Malūnas kartu su malūninko namu grąžintas savininkams, kuriems ilgai nepavyko rasti lėšų malūno tvarkybos darbams. 2015 m. Kultūros paveldo departamento ir asociacijos „Sūduvos kultūros fondas" lėšomis buvo atlikti malūno architektūros, medienos ir konstrukcijų tyrimai ir jų pagrindu parengtas tvarkybos darbų projektas. 2018-aisiais Vilkaviškio rajono savivaldybė malūną nupirko, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos skyrė lėšas tvarkybos darbams, gautas iš ES struktūrinių fondų, o Vištyčio regioninio parko direkcija prisiėmė atsakomybę už sutvarkyto vėjo malūno panaudojimą. Buvo pasirašyta trišalė sutartis ir 2019 m. pradžioje pagaliau pradėti malūno tvarkybos darbai.
Vėjo malūnas bus pritaikytas lankymui ne tik kaip muziejus, bet ir kaip apžvalgos bokštas.

Vinkšnupių dvaro sodyba ir senosios totorių kapinės (Vinkšnupiai, Vilkaviškio rajonas)

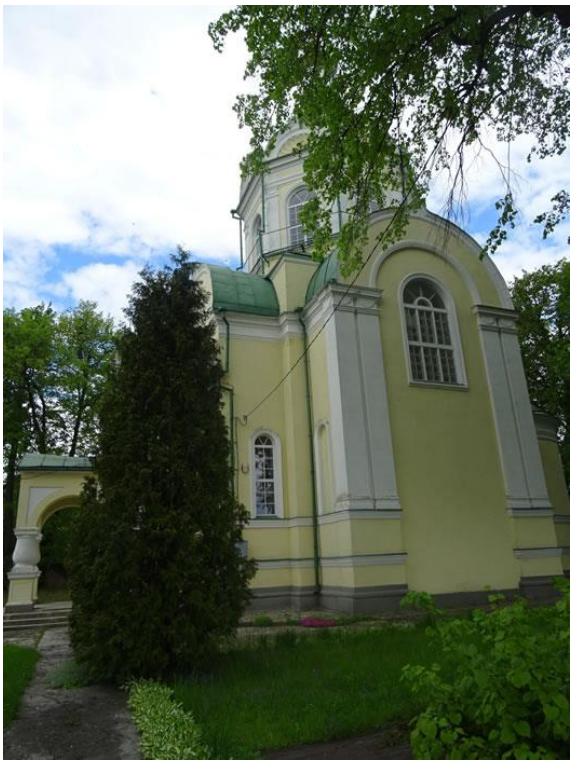

Bartninkų seniūnijos teritorijoje mena šiose vietose jau nuo XVII amžiaus ar dar anksčiau gyvenusią totorių bendruomenę. Manoma, kad Vinkšnupiai buvo padovanoti totorių karo vadui Tuhanui Bėjui, kurio kažkuris tokimas įpėdinis vedė vietos dvarininkaitę lietuvę, kurios pavardė buvo Baranauskaitė. Po šių vedybų įpėdiniai gavo Tuhan Baranauskų pavardę. 1918-aisiais Lietuvoje buvo trys musulmonų parapijos Kaune, Raižiuose Alytaus rajone ir Vinkšnupiuose. Tarpukario metais šios žemės priklausė dvarininkams Gavrilkevičiams, kurie čia pasistatė raudonų plytų dvarelį su arkadiniu portiku ir balkonu. Dabar iškilę du dvaro pastatai, viename jų įrengti butai. Vinkšnupiuose iki Antrojo pasaulinio karo stovėjo dar stovėjo totorių mečetė, kurios rąstus vokiečių kareiviai per karą panaudojo apkasų sutvirtinimams. Išlikusios totorių kapinės, kurių paminkliniuose akmenyse dar išlikę XVII amžiaus įrašai, 2008-ųjų vasarą buvo sutvarkytos, pastatytas paminklinis akmuo.

Maldos namų kompleksas
(J.Basanavičiaus g.19, Kybartai)

Kompleksas buvo pastatytas 1870 metais ir skirtas geležinkelio tarnautojams. Pirmojo pasaulinio karo metais šie stačiatikių maldos namai buvo paversti sandėliu. 1919 m. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija apgriuvusią bažnyčią, mokyklos pastatą ir du parapijos namus perdavė Seinų katalikų vyskupijai. Tuomet joje buvo įrengta katalikų bažnyčia. Mieste gyvenantys stačiatikiai kreipėsi į valdžią prašydami grąžinti maldos namus, 1929 m. Ministrų kabineto nutarimu bažnyčia grąžinta stačiatikių bendruomenei. 1935 m. Kybartų Šv. Aleksandro Neviškio bažnyčia buvo atnaujinta. Šis pastatas – pirmoji stačiatikių šventovė Užnemunėje, turėjusi atlikti ypatingą misiją pargabenant iš Vakarų į Rusiją užsienyje mirusių tikinčiųjų palaikus.

Paminklas dailininkui I. Levitanui
(J.Basanavičiaus g., Kybartai)

Pačiame Kybartų centre stovi paminklas vienam garsiausiam XIX amžiaus dailininkui Isakui Levitanui. 1860 rugpjūčio 30 d. tuometės carinės Rusijos pakraščio Kybartų mieste gimęs I. Levitanas čia praleido dešimt vaikystės metų, vėliau šeima išsikėlė gyventi į Maskvą. Nors abu I.Levitano tėvai mirė anksti, būsimas genijus sugebėjo baigti Maskvos dailės mokyklą ir tapti vienu garsiausių menininkų, jam už kūrybą buvo suteiktas net akademiko vardas. Pagerbiant dailininko atminimą, 1977 m. sausio 25 d. Kybartuose atidengtas jo paminklinis biustas, kurio skulptorius – Bronius Vyšniauskas, o architektas – Rimvydas Vyšniauskas.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

DARKIEMIO (OZIORSK) RAJONAS

Darkiemio bažnyčia (Sovietskaja g.32, Darkiemis)

Trinavė raudonų plytų neogotikinio stiliaus bažnyčia. Pirmoji bažnyčia miestelyje pastatyta 1646 metais. Jos vietoje nauja trinavė raudonų plytų neogotikinio stiliaus bažnyčia (Sovietskaja g.32, Darkiemis / Oziorsk) iškilo 1842 metais. Lietuviškos pamaldos joje vyko iki 1890-ųjų metų. 1892-aisiais už parapijiečių pinigus buvo pastatytas aukštas bokštas. Antrojo pasaulinio karo metu bažnyčia nenukentėjo. Neprižiūrima bažnyčia iro, 1994 metais įgriuvo jos stogas. 2007 metais jai suteiktas kultūros paveldo objekto statusas, 2012 metais pastatas buvo iš dalies konservuojamas, jis stovi tuščias.

Plačiau

Hidroelektrinės pastatas

Iki mūsų dienų išliko pirmosios visoje Karaliaučiaus srityje hidroelektrinės pastatas. Užtvenkus Unguros (Angrapos) upę, hidroelektrinė pastatyta 1880 metais. Elektros energija panaudota ir miesto gatvėms apšviesti – Darkiemis 1886 metais tapo pirmuoju Rytų Prūsijoje miestu, kurio gatvės buvo apšviestos. Pastatas 2007 metais įtrauktas į kultūros paveldo objektų sąrašą.

Plačiau

Pašto pastatas (Pobedy a. 1, Darkiemis)

Miestelio centre iškilo 1896-1897 metais. Tai iki mūsų dienų nepasikeitęs neogotikinio stiliaus statinys su bokštu, kuriame visą tą laiką buvo telefono, telegrafo stotis ir pašto įstaiga. Ir dabar čia veikia pašto įstaiga, pastatas įtrauktas į kultūros paveldo objektų sąrašą.

Plačiau

XX amžiaus pradžios įdomios architektūros namai (F.Dzeržinskio gatvėje)

Dabartinėje F.Dzeržinskio gatvėje stovi keletas istorinių XX amžiaus pradžios įdomios architektūros namų. 3 numeriu pažymėtas namas buvo statomas kaip naujoji rotušė, bet vėliau čia įrengti butai medicinos darbuotojams. Dabar pirmajame pastato aukšte veikia gyventojų įdarbinimo biuras, antrajame įsikūrę gyventojai. Šeštuoju numeriu pažymėtas dviejų aukštų raudonų plytų pastatas su rizalitu ir erkeriu naudojamas kaip gyvenamasis namas. Jam 2007 metais suteiktas vietinės reikšmės kultūros paveldo objekto statusas, tokį pat statusą gavo ir 3 bei 5 numeriu pažymėti namai šioje gatvėje.

Buvusio viešbučio „Dresden“ kompleksas (Moskovskoje gatvėje)

Pačioje XX amžiaus pradžioje statyti ir namai dabartinėje Moskovskoje gatvėje. Kelių sublokuotų dviaukščių-triaukščių namų su mansardomis komplekse, žinomame „Dresden Hoff“ vardu, iki Antrojo pasaulinio karo buvo įsikūręs kino teatras, viešbutis, restoranas, kuris priklausė vienos alaus ir mineralinio vandens gamyklų savininkui.

Dabar šiuose rekonstruotuose pastatuose įsikūrę jaunimo kultūros ir sporto centras, parduotuvė, biblioteka, įrengti gyvenamieji butai. 2007 metais šie pastatai įtraukti į vietinės reikšmės kultūros paveldo objektų sąrašą.

Pastatas iškilo XIX amžiaus pabaigoje ir iki mūsų dienų beveik nepakito. Keturių aukštų miestą puošusiame pastate buvo įsikūrusios įvairios parduotuvės, siuvykla, čia buvo ir butai. 1948-aisiais į pastatą buvo perkeltas žemės ūkio technikumas.

Plačiau

Karinio garnizono pastatų kompleksas (Pogranič̌naja g. 23-29, Darkiemis)

Baigtas statyti 1892 metais. Trijų pastatų komplekse – triaukščiai raudonų plytų namai. Darkiemio garnizonas čia buvo įsikūręs iki Pirmojo pasaulinio karo pabaigos. Nuo 1922 iki 1937 metų kai kuriuose pastatuose veikė mokykla, buvo administracinės patalpos, vėliau įsikūrė karinė dalis

.

Dabar pastate veikia miesto poliklinika. 2007 metais pastatas įtrauktas į kultūros paveldo objektų sąrašą.

Plačiau

Sodybos pastatas
(Kiautuose / Lužki)

Kiautų (dabar rus. Lužki) kaimelyje išliko dar 1776 metais statytos sodybos pastatas. Jis XX amžiaus pradžioje buvo rekonstruotas, o 1990 metais vėl restauruotas. Anksčiau sodyba priklausė fon Zaukenų šeimai – tai buvo turtingi žemvaldžiai, tarp kurių būta ir valdininkų, ir menininkų. Po Antrojo pasaulinio karo čia veikė paštas, viena bendrovė, o dabar tai – privati nuosavybė. Pastatas šiuo metu yra avarinės būklės.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

ĮSRUTIES (ČERNIACHOVSK) RAJONAS

Įsruties / Unsatrapio pilis
(Zamkovaja g.1, Įsrutis)

Įsruties (vok. Insterburg, dabar rus. Černiachovsk) pilis pastatyta dar 1336 metais Teutonų ordino magistro Ditricho fon Altenburgo. Ji iškilo sudegintos lietuvių nadruvių Unsatrapio pilies vietoje. Iš pradžių tai buvo medinė tvirtovė, o 1380 metais buvo perstatyta iš akmens ir naudota kaip ordino atsparos taškas kovose su Lietuva.

Iš šiaurės vakarų pilis turėjo du bokštus, šiauriniame kampe stovėjo aštuonkampis bokštas. 1457 metais pilis buvo sugriauta, atnaujinta po 1525 metų. Bėgant šimtmečiams, pilis ne kartą degė, tačiau buvo nuolat atstatoma. 1881-aisiais ji paversta kareivinėmis, čia buvo ir kalėjimas. Kareivinėse buvo dislokuotas Lietuvių ulonų pulkas. Iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos pilies citadelėje veikė kraštotyros muziejus, 1945 metais ji vėl buvo sudeginta, pokaryje čia veikė pieninė, mašinų remonto įmonė. 1960 metais pilis tapo valstybės saugomu objektu, dabar yra federalinės reikšmės kultūros paveldo objektas. Dalyje buvusios pilies yra įsikūrusi dailės galerija, muziejus, vyksta restauracijos darbai.

Greta pilies 1926 m. buvo pastatytas paminklas I Pasauliniame kare „žuvusiems Lietuvių ulonų pulko draugams" atminti. Po II-o Pasaulinio karo jis buvo nugriautas, o 2006 metais vėl atstatytas.

Plačiau

Jurbarko / Georgenburg pilis
(Centralnaja g. 4, Majovka)

Jurbarko (vok. Georgenburg, dabar rus. Majovkos kaimas) pilis pastatyta 1337 metais, netrukus buvo sudeginta ir 1385-aisiais atstatyta iš plytų ir akmenų. Iki 1525 metų pilis priklausė Sembos vyskupui Jokūbui, vėliau atiteko Prūsijos administracijai. 1828-aisiais pilį nusipirko Klaipėdos pirklys Vilhelmas von Simpsonas ir čia įsteigė trakėnų veislės arklių žirgyną. 1899-aisiais valstybė perėmė pilį su dvaru ir iš Įsruties į Jurbarką perkėlė krašto žirgyną. Senoji pilis buvo atstatinėjama, žirgynas plečiamas.

Antrojo pasaulinio karo metais čia įsteigta belaisvių ir sulaikytųjų asmenų stovykla. Pokaryje išlikusiuose komplekso pastatuose vėl buvo auginami žirgai, iki šiol čia veikia žirgynas, bet jį nuniokojo 1996 metais kilęs gaisras, kai sudegė du pastatai. 2007 metais pilis įtraukta į regioninės reikšmės kultūros paveldo objektų sąrašą, 2010 m. ją perėmė Rusijos stačiatikių bažnyčia.

Plačiau

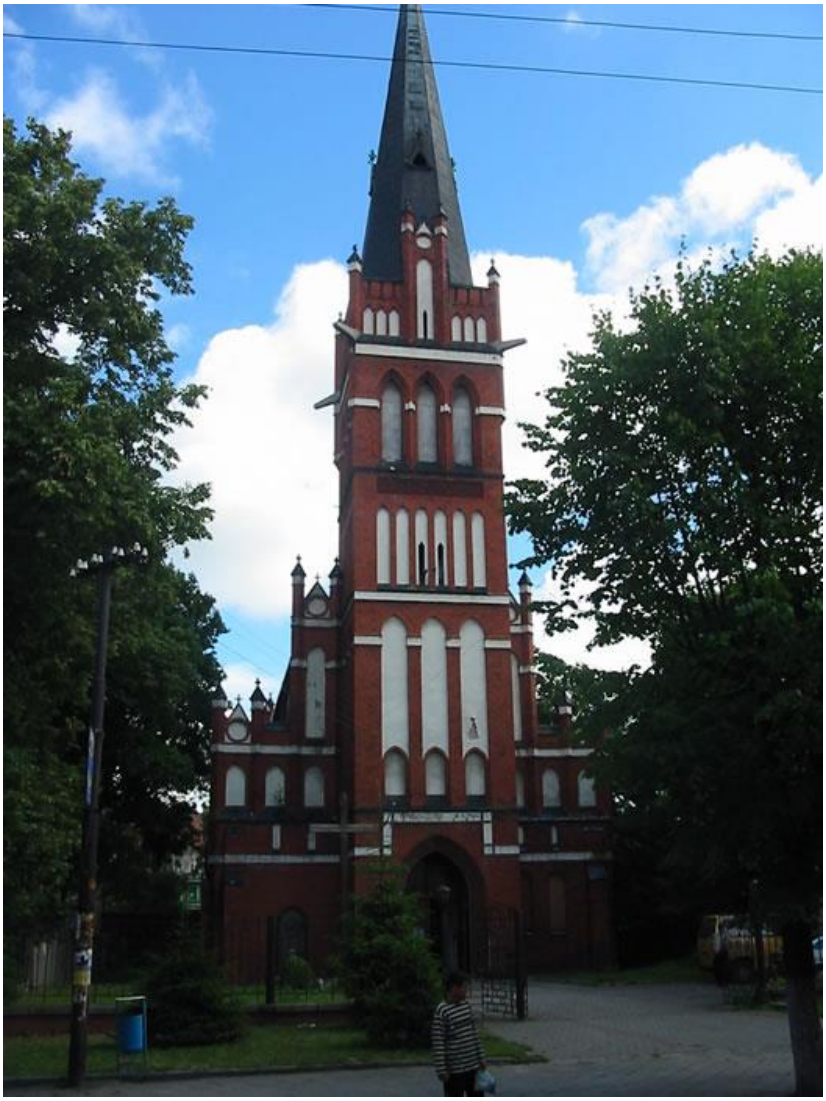
Įsruties rotušė (Kalinina g. 4, Įsrutis)

Pastatyta 1927 metais. Joje įsikūrė įvairios vietos valdžios įstaigos, dvi didelės salės naudotos kaip galerijos parodoms, rūsyje veikė modernus restoranas. Po Antrojo pasaulinio karo rotušės pastate veikė ligoninė, o pastaruoju metu šiame į saugomų paminklų sąrašus įtrauktame pastate veikia biblioteka.

Plačiau

Katalikų bažnyčia
(Lenina g. 15, Įsrutis)

Pradėta statyti 1902 metais ir baigta 1904-aisiais. Tai gotikinio stiliaus raudonų plytų statinys su aukštu bokštu. Bažnyčios viduje yra išlikę dviejų vitražų fragmentai, taip pat pora garsių paveikslų. Antrojo pasaulinio karo metais čia veikė ligoninė, pokaryje įsikūrė kariškių sandėlis. 1993 metais bažnyčia grąžinta vietos katalikų bendruomenei, pradėti jos restauracijos darbai, 2000-aisiais sumontuoti vargonai, o 2002-aisiais bažnyčia atšventinta. Dabar čia vyksta pamaldos, rengiami bažnytinės muzikos koncertai. 2007 metais bažnyčiai suteiktas regioninės reikšmės kultūros paveldo objekto statusas.

Buvusi reformatų ir liuteronų bažnyčia
(Suvorova g. 20, Įsrutis)

Pastatyta 1886-1890 metais. Tai neoromaninio stiliaus statinys, kuris buvo naudojamas kaip vietos garnizono maldos namai ir turėjo keturis varpus. Trijų bokštų 60 metrų aukščio raudonų plytų bažnyčia po Antrojo pasaulinio karo naudota kaip šokių ir sporto salė. 1989 metais ji buvo perduota stačiatikių bendruomenei ir po restauracijos čia įsikūrė šv. Michailo bažnyčia. 2007 metais pastatui suteiktas regioninės reikšmės kultūros paveldo objekto statusas, nuo 2016 metų ji yra vietos katedra ir priklauso Karaliaučiaus metropolijai.

Plačiau

J. Pestalocio mokyklos pastatas (Gagarina g. 26, Įsrutis)

Johano Pestalocio mokykla duris atvėrė 1827 metais. 1840-aisiais šiame pastate pradėjo veikti pirmasis pasaulyje vaikų darželis. Mokyklos aktų salėje buvo įrengta evangelikų-liuteronų bažnyčia, ten vykdavo pamaldos. Mokykla ant stogo turėjo ir savo observatoriją.

Antrojo pasaulinio karo metais pastatas buvo tuščias, o nuo 1945-ųjų čia vėl veikia vidurinė mokykla. 2007 metais pastatas įtrauktas į regioninės reikšmės kultūros objektų sąrašą.

Plačiau

Želvos buvusios pilies griuvėsiai (dabar rus. Kamenskoje)

Yra išlikę Želvos buvusios pilies griuvėsiai. Viduramžių pilis pradėta statyti 1390-aisiais ir baigta po kelių metų. Siejama su Vokiečių ordino didžiuoju magistru Konradu fon Valenrodu, kurį poetas Adomas Mickevičius istorinėje poemoje Konradas Valenrodas (1828 m.) idealizavo kaip kryžiuočiu apsimetusį (ar vaikystėje iš tėvų pagrobtą ir pakrikštytą) lietuvį.

XVI amžiuje kilęs gaisras pilį gerokai nuniokojo, po jo dalis pastatų buvo nugriauta. Nuo XIX amžiaus Želvos pilis tapo Prūsijos valstybės nuosavybe. Iki mūsų dienų išliko buvusio vokiečių ordino laikų statinio sienų likučiai, kurie 2000-aisiais metais tapo privačia nuosavybe. Planuota vykdyti pilies remonto darbus ir įrengti čia muziejų, bet to nebuvo padaryta.

2007 metais pilies griūvėsiai įtraukti į regioninės reikšmės kultūros paveldo objektų sąrašą.

Plačiau

Jučių klebonija („Kanto namas“) (Jučiai, Įsruties rajonas)

Buvusi Jučių (dabar rus. Vesiolovkoje) klebonija, išlikusi iki mūsų dienų šiame kaime. Raudonų plytų pastatas iškilo XVIII amžiaus pradžioje. Jis svarbus tuo, kad čia 1746-1750 metais mokytojavo Imanuelis Kantas. Vėliau šis pastatas buvo nugriautas, jo vietoje pastatytas kitas. Nuo 1938-ųjų šis namas vadintas „Kanto namu“, priešais jį buvo pastatytas paminklas garsiajam filosofui, tačiau iki mūsų dienų jis neišliko.

2015 metais griūvančiam pastatui suteiktas regioninės reikšmės kultūros paveldo objekto statusas, 2017-2018 metais jis atstatytas, čia įkurtas muziejus, kuris priklausė Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejui, o nuo 2019 metų yra Karaliaučiaus katedros muziejaus pavaldume.

Plačiau

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

GUMBINĖS (GUSEV) RAJONAS

Gumbinės istorijos ir kraštotyros muziejus (Moskovskaja g. 36a, Gumbinė)

Buvusios Dragūnų ir ulonų pulkų kareivinės. Muziejuje saugoma archeologijos kolekcija, krašto prieškario istorijos ekspozicija, Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų istorinė medžiaga, yra parodų salė. XIX amžiuje statytose buvusiose Dragūnų ir ulonų pulko kareivinėse, kurios nuo XIX amžiaus pabaigos iki XX amžiaus pradžios priklausė 11-ojo dragūnų pulko pastatų kompleksui, šis muziejus įsikūrė 2009 metais. Šis pastatas nuo 1902 metų priklausė 8-ajam dragūnų pulkui, jame veikė karininkų kazino, o po Pirmojo pasaulinio karo pabaigos čia veikė policijos dalinys, finansų valdyba, po Antrojo pasaulinio karo - vaikų namai ir mokykla-internatas Nr. 9.

Plačiau

Buvusios Lietuvos provincijos administracija (Lenino pr. 21, Gumbinė)

Administracijos pastatas yra centrinėje aikštėje. Jis – baroko architektūros pavyzdys. Teigiama, kad šioje vietoje anksčiau stovėjo buvusio Lietuvos provincijos (vėliau departamento) administracijos pastatas, provincijos sostinę 1732 m. atkėlus iš Tilžės. Pastato dabartinė struktūra sukurta jį rekonstruojant apie 1911 metais. Jo bokštą puošė heraldinis erelis ir skulptūra, vaizduojanti dvi moteris su kupidonu prie kojų. Viena jų vaizdavo pramonę, kita – žemės ūkį. Pastatą puošė vaizdingi fasadai, pilko granito cokoliai, gražus karnizas. II Pasaulinio karo metais nugriauti priestatai. Pokariu jame veikė "prožektorių" gamykla. 2002 metais pastatas buvo rekonstruotas, vietoj miesto herbo įrengtas laikrodis. Dabar pastate įsikūrusios kelios įstaigos.

Buvęs Kredito unijos pastatas (L.Tolstojaus g.2, Gumbinė)

Taip pat įtrauktas į kultūros ir architektūros paminklų sąrašą ir yra XX amžiaus pradžios europinės architektūros pavyzdys. Trijų aukštų pastato plotas siekia beveik 1,5 tūkstančio kvadratinių metrų. Namas statytas kaip bankas, jis turi akmens blokų cokolį, daug puošybos elementų, gražius balkonus, pastatą puošia rozetės su gotikiniais elementais. Šiaurinė pastato dalis baigta statyti 1900-aisiais, likusi – 1909 metais. Antrojo pasaulinio karo metais medinės pastato dalys išdegė, XX amžiaus septintajame dešimtmetyje jis liko be stogo. Vėliau pastate įsikūrė armatūros gamykla, paštas, kitos organizacijos, jis buvo suremontuotas.

Paminklas Kristijonui Donelaičiui (greta namo Pobedy g. 12 / Železnodorožnaja g.11)

Paminklas poetui buvo pagamintas Lietuvos Respublikos lėšomis, atidengtas Gumbinėje 2004 metų rugsėjį. Jo autoriai – Nikolajus Tiščenka ir Vitalijus Chvalėjus. Skverelis aplink paminklą sutvarkytas miesto administracijos lėšomis.

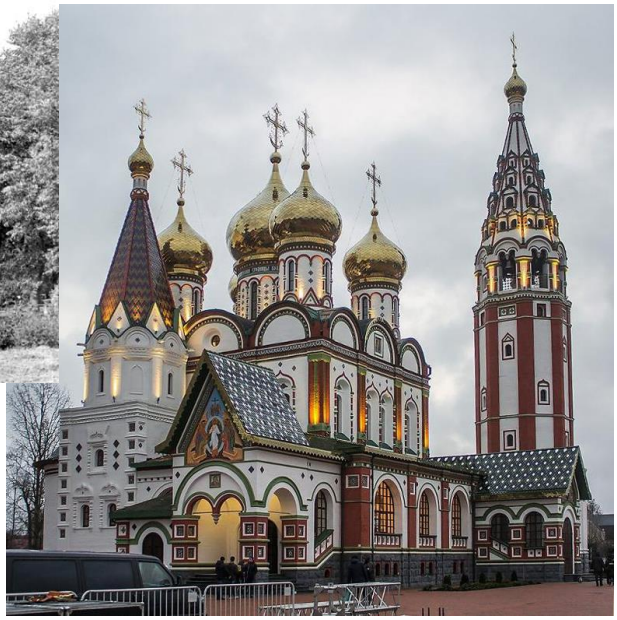
Maldos namai Gumbinėje (Lenino pr. 40, Gumbinė)

Pirmoji bažnyčia Gumbinėje pastatyta 1545 metais, joje 1714-aisiais krikštytas lietuvių literatūros klasikas Kristijonas Donelaitis. Bažnyčia 1720 metais išplėsta, 1811-aisiais ji tapo trinave bažnyčia. Po Antrojo pasaulinio karo ji paversta sandėliu, o 1958 metais visiškai nugriauta. Dabar mieste esantys maldos namai statyti 1899 metais - iki 1945-ųjų ji buvo evangelikų maldos namais. Pokaryje čia įrengta mokyklos sporto salė, o 1989-aisiais ji perduota vietos stačiatikiams. Atlikti jos remonto darbai, pastatyta varpinė, atnaujintas interjeras, nuo 1999 metų čia vyksta pamaldos.

Stačiatikių visų Šventųjų bažnyčios statyba Gumbinėje buvo pradėta 2010 m., o jos (katedros) pašventinimas - 2016 m.

Plačiau

Zalcburgiečių bažnyčia (Mendelejevo g. 136, Gumbinė)

Ši bažnyčia Gumbinėje iškilo dar 1754 metais. Apie XVIII amžiaus viduryje į Lietuvos provinciją / Gumbinės apygardos departamentą buvo atkelta keletas tūkstančių žmonių iš Austrijos (Zalcburgo regiono), Prancūzijos, Šveicarijos. Dalis jų pabėgo atgal ar į kitus kraštus. Jau netrukus jiems buvo pradėta statyti bažnyčia. Joje buvo vitražai, vaizduojantys jų atkėlimą į Mažąją Lietuvą. Daug kartų buvo perstatinėjama, po Antrojo pasaulinio karo ji beveik sugriauta ir nebuvo naudojama. 1994 metais Austrijos ir Vokietijos liuteronų bendruomenių pastangomis ir lėšomis prasidėjo jos atstatymo darbai, kurie baigti 1995 metais – bažnyčia atšventinta ir vėl tapo vietos evangelikų-liuteronų bendruomenės maldos namais, pamaldos joje vyksta rusų ir vokiečių kalbomis, čia rengiami chorinės muzikos koncertai.

Plačiau

Briedžio skulptūra (Krasnoarmejskaja g.4, Gumbinė)

Gumbinės simbolis yra bronzinė briedžio skulptūra. Jos autorius – vokiečių skulptorius Ludvigas Fordermayeris. Skulptūra išlieta Vokietijoje, Potsdame 1910-aisiais ir 1912 metais iškilmingai atidengta Gumbinės skvere. Po Antrojo pasaulinio karo briedžio skulptūra išvežta į Karaliaučiaus zoologijos sodą, kur stovėjo iki 1991-ųjų. Gumbinės valdžios pastangomis ji vėl grąžinta į miesto centrą ir pastatyta skvere prie kino teatro „Mir“.

Gimnazijos / technikumo pastatas (Krasnoarmejskaja g.4 Gumbinė)

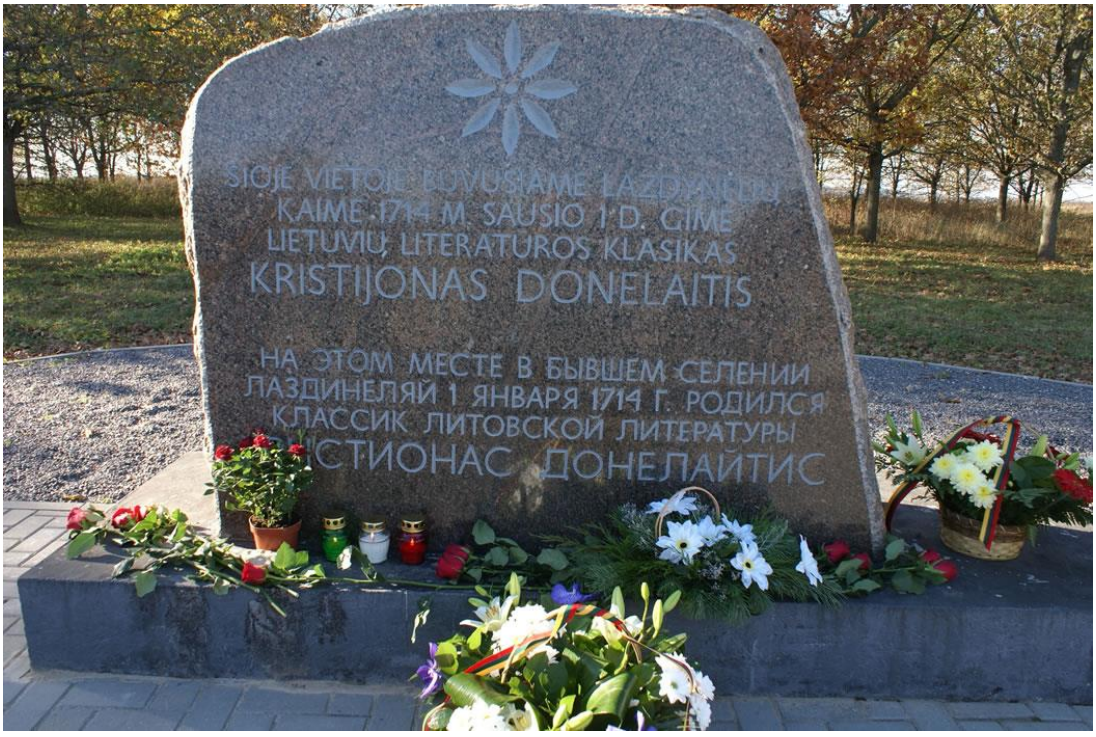
Jame dabar įsikūręs žemės ūkio technikumas, atsirado 1903 metais. Jame iki Antrojo pasaulinio karo pradžios veikė aukštoji mergaičių gimnazija. Šių rūmų aktų salėje išlikusi 1913 metais vokiečių dailininko Oto Chaicherto sukurta 9 metrų pločio ir 12 metrų ilgio freska „Prūsijos karalius sutinka persikėlėlius“.

Gyvenamasis namas Moskovskaja gatvėje (Moskovskaja g. 38, Gumbinė)

XIX amžiaus pabaigos europinės architektūros pavyzdys, laikomas kultūros paveldo objektu. Trijų aukštų namas, kurio plotas yra apie 760 kvadratinių metrų, įdomus savo balkonais su kaldintomis grotelėmis, jame nemažai dekoratyvinių elementų – skulptūra, bareljefai ir puošnūs ornamentai. XIX amžiaus pabaigoje, kai į Gumbinę buvo atkelta nemažai specialistų iš Vokietijos, jiems iš viso pastatyta apie 20 įvairios architektūros gyvenamųjų namų.

K. Donelaičio gimtinė Lazdynėlių kaime

Lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio (1714-1780) gimtosios sodybos Lazdynėlių kaime XIX amžiaus pabaigoje jau nebuvo likę, tik jos pamatai (šiaurės rytinėje parko dalyje, dešiniau keliuko). Ji yra apie 5 km nuo Gumbinės prie kelio į Stalupėnus.

1896-aisiais čia buvo pastatytas paminklinis akmuo, pasodintas ąžuoliukas iš Tolminkiemio klebonijos sodo. Sovietmečiu akmuo buvo nuverstas. Lietuvos mokslininkai ilgai ieškojo buvusios Lazdynėlių sodybos (dvarelio) vietos. Ji nustatyta 1989-aisiais. Tais pačiais metais, minint K.Donelaičio 275-ąsias gimimo metines, pasodinta tiek pat ąžuoliukų, o jau 1990 metais atstatytas paminklinis akmuo.

Valtarkiemio bažnyčia
(Olchovatka)

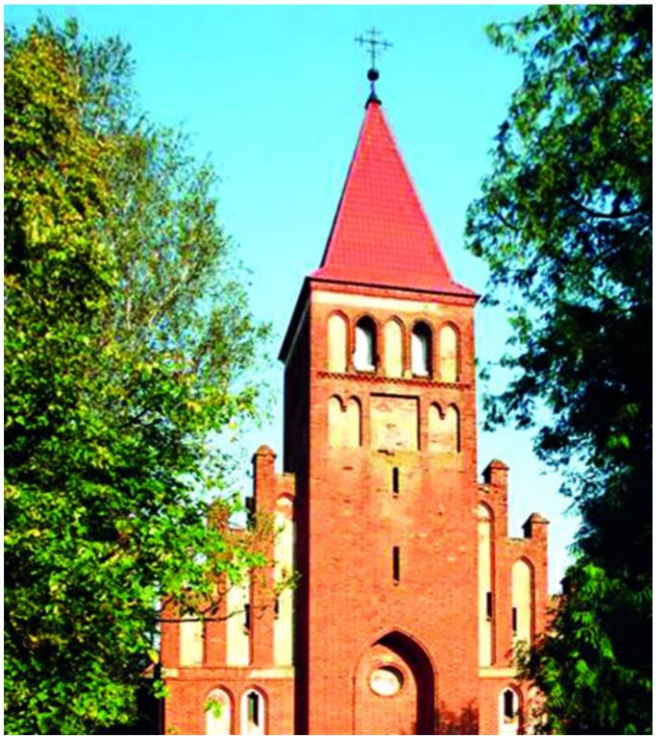
Valtarkiemio (dabar rus. Olchovatka) bažnyčia ir jos aplinka vadintina Mažosios Lietuvos panteonu. Ji - vertingas lietuvių kultūros paminklas.

Bažnyčia pastatyta 1607 metais, 1753-aisiais suremontuota. Iš lauko akmenų ir plytų sumūrytas pastatas buvo stačiakampis, su atskira varpine. Lietuviškos pamaldos šioje bažnyčioje vyko nuo pat pastatymo 1607 iki 1870 metų.

Joje klebonavo poetas Merkelis Švoba (čia ir palaidotas), kalbininkas Pilypas Ruigys, lietuvių dainų rinkėjas Jonas Jordanas, taip pat Kristijonas Donelaitis. Pirmojo pasaulinio karo metais Rusijos armijos artilerija ją apgriovė, po karo ji atstatyta. 1944-aisiais buvo nugriauta varpine su špiliumi.

Pokario metu buvusioje bažnyčioje įrengtas kolūkio žemės ūkio inventoriaus sandėlis. Likimo ironija, tačiau būtent sandėlio paskirtis padėjo išsaugoti šį pastatą nuo nugriovimo.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

LAZDYNŲ (KRASNOZNAMENSK) RAJONAS

Senoji Lazdynų bažnyčia
(Matrosova g. 11A, Lazdynai)

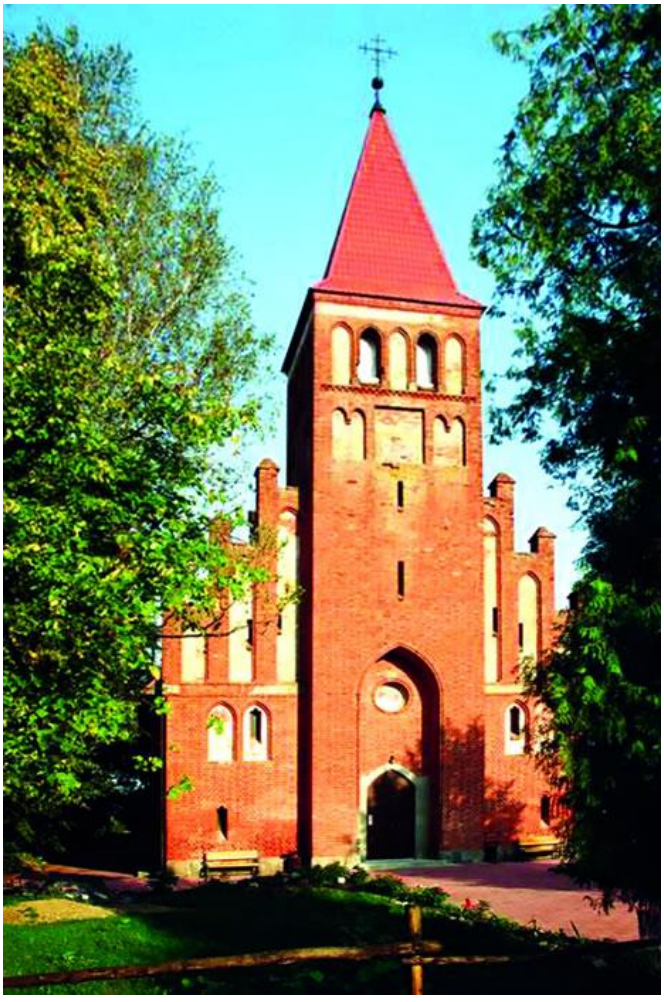

Lazdynų (dabar rus. Krasnoznamensk) parapija įkurta ir pirmoji bažnyčia pastatyta 1578 metais. 1662-aisiais ji apdegė ir netrukus buvo atstatyta. Apie 1869-uosius maldos namai tiek apiro, kad pamaldos iš jų buvo iškeltos. Naujoji stačiakampio plano neogotikinio stiliaus bažnyčia su aukštoku bokštu pradėta statyti 1874 metais, o 1877-aisiais ji buvo pašventinta. Vidinę bažnyčios namą dengė kabamosios lubos, langus puošė spalvoti stiklai. Pamaldos lietuvių kalba bažnyčioje laikytos iki 1938 metų.

Po 1945-ųjų bažnyčia paversta sunkvežimių ir traktorių remonto įmone. 1992 metais ji buvo atšventinta, perduota stačiatikiams, dabar vadinama apaštalų Petro ir Povilo vardu. 2007 metais bažnyčia pripažinta kultūros paveldo objektu, dar po metų šalia pastatyta koplyčia, taip pat sekmadieninė mokykla.

Plačiau

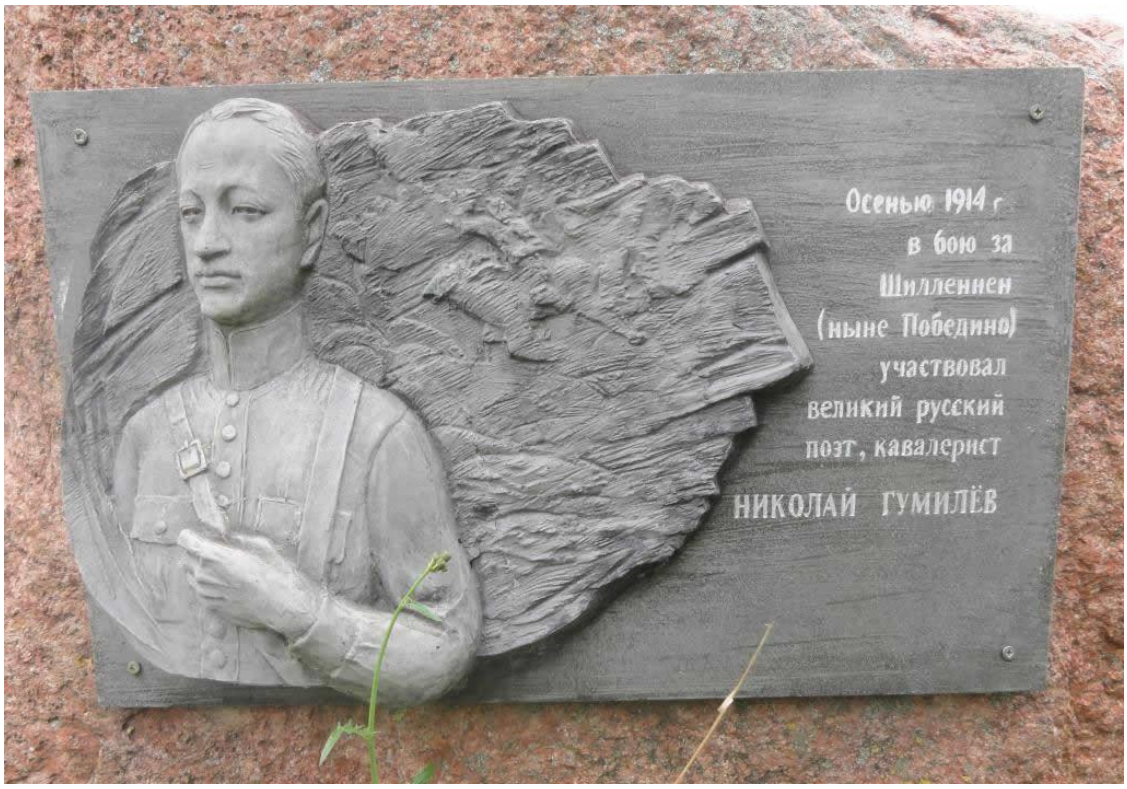
Vėderaitiškių bažnyčia (Timofejevo)

Įspūdinga klasikinių bruožų bažnyčia nedideliame Vėderaitiškių (dabar rus. Timofejevo) kaimelyje pastatyta 1907 metais ir yra architektūros paminklas.

Po Antrojo pasaulinio karo bažnyčia buvo apgriauta ir nenaudojama, o šalia esančiame kunigo name įsikūrė vaikų darželis. 2005-ųjų pavasarį įgriuvo maldos namų stogas, keli šimtai kaimelio gyventojų patys ėmėsi jo atstatymo darbų. 2007 metais maldos namams suteiktas kultūros paveldo objekto statusas, o 2008 metais bažnyčia atstatyta kaip pravoslavų cerkvė ir pašventinta, o buvusiame kunigo namelyje įsikūrė sekmadieninė mokykla.

Atminimo ženklas rusų poetui N.Gumiliovui

Rusų poetas Nikolajus Gumiliovas (1886-1921) tarnavo Rusijos imperijos ulonų pulke, kuris 1914 metų rudenį kariavo Pilkalnio (dabar rus. Dobrovolsk), Širvintos (dabar rus. Kutuzovo) ir Šilėnų (dabar rus. Pobedino) apylinkėse. Už dalyvavimą Pirmojo pasaulinio karo mūšiuose poetas buvo apdovanotas IV laipsnio Georgijaus kryžiumi.

Atminimo ženklas N.Gumiliovui buvo pastatytas 2002 metais Šilėnų mokyklos kieme.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

RAGAINĖS (NEMAN) RAJONAS

Senoji Ragainės bažnyčia (Oktiabrskaja g. 9, Ragainė)

Evangelikų bažnyčia buvo pastatyta 1517 metais. Ji gotikinio stiliaus, pastatyta iš akmenų. Šios bažnyčios kunigu 1549-1563 metais buvo Martynas Mažvydas, pirmosios lietuviškos knygos „Katekizmo" autorius. Jo atminimui ant buvusios bažnyčios bokšto sienos yra pritvirtinta atminimo lenta. Teigiama, kad M.Mažvydas tų laikų papročiu buvo palaidotas bažnyčioje po grindimis. Po M.Mažvydo šioje bažnyčioje kunigavo ir kiti garsūs lietuvių kunigai. Ši bažnyčia 1757 metais buvo Rusijos imperijos kariuomenės sugriauta, o 1771-aisiais vėl atstatyta, 1853-aisiais šalia iškilo 35 metrų aukščio bokštas. Po Antrojo pasaulinio karo ji vėl nukentėjo, 1967-68 metais buvo pritaikyta gyvenamajam namui.

Dabar čia yra butai, bendrabutis, parduotuvė, katalikų ir stačiatikių koplyčios.

Plačiau

Ragainės pilis
(Pobiedy g. 47, Ragainė)

Ragainė – senoji lietuvių skaluvių pilis buvo pastatyta aukštame Nemuno krante, apie 2 km nuo dabartinio miesto centro. Iš archeologinių radinių galima spręsti, kad žmonės čia gyveno nuo akmens amžiaus. Pilis buvo ne kartą sugriauta, o 1355 metais kryžiuočiai pradėjo statyti naują mūrinę pilį. Ji buvo baigta 1409 metais. Pilis 1678 metais nukentėjo nuo švedų, kelis kartus degė. Ją suremontavus, čia 1840 metais įsikūrė teismas ir kalėjimas, nuo 1879-ųjų veikė administracinis teismas. Antrojo pasaulinio karo metais ji buvo gerokai apgriauta, o 1976-aisiais čia filmuojant kino filmą beveik visiškais sunaikinta. 2007 metais pilis gavo regioninės reikšmės kultūros paveldo objekto statusą, 2010-aisiais jos griuvėsius perėmė Rusijos stačiatikių bažnyčia. 2019-aisiais vietos sūrių gamyklos savininkas ją išsinuomojo ilgam laikui ir ėmėsi pilies atstatymo darbų.

Plačiau

Paminklas Raganitai (Pobedy g., Ragainė)

Bronzinė lietuvių skalvių kunigaikštytės (žiniuonės) Raganitos skulptūra Ragainėje pastatyta centrinėje aikštėje 2012 metais minint Ragainės miesto dieną. Būtent nuo Raganitos vardo kilo ir Ragainės pavadinimas. Paminklo projektą sukūrė Ragainės kultūros namų darbuotojai, o skulptūrą pagamino meistras iš Noihauzeno (dabar rus. Gurjevsk). Jos aukštis – daugiau kaip du metrai, svoris siekia 300 kilogramų. Priešais skulptūrą ant žemės įmontuota bronzinė spyna ir raktas.

Plačiau

Senoji Būdviečių bažnyčia (dabar rus. Malomožaiskojė)

1665 m. Būdviečiuose (dabar rus. Malomožaiskojė) buvo įkurta lietuviška evangelikų liuteronų parapija, pastatyta bažnyčia, jos vietoje 1782 m. - antroji. Ši bažnyčia mena daug šviesių lietuvių. Čia 1665–1691 m. dirbo kunigas Teodoras Lepneris, 1701–1750 m. – Frydrichas Zigmantas Šusteris, 1778–1821 m. – precentorius, kunigas, poetas, tautosakininkas Kristupas Danielius Hasenšteinas, 1827–1846 m. Natanelis Frydrichas Ostermejeris.

1951 m. bažnyčia paversta kultūros namais; 1995 m. sudegė. Būdviečiuose iki 1709–1711 m. didžiojo maro ir bado beveik visi gyventojai buvo lietuviai. 1989 m. duomenimis, apie 30 % gyventojų buvo lietuviai. 1991 m. vidurinėje mokykloje įsteigtas lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvas.

Lenkviečių bažnyčios griuvėsiai (Lunino)

Čia 1735 m. pastatyta evangelikų liuteronų bažnyčia, 1741 m. įkurta parapija, atidaryta parapinė mokykla, o 1858 m. bažnyčioje įtaisyti vargonai. Ši bažnyčia ir greta buvusi mokykla mena daug šviesių lietuvių. 1741–1745 m. Lenkviečiuose kunigavo Kristijonas Luneburgas, 1884–1888 m. dirbo lietuviškų knygų leidėjas, būsimasis Šilokarčemos bažnytinės srities superintendentas T. G. Štrukas, 1888–1898 m. dirbo būsimasis Šilokarčemos ir Tilžės bažnytinės srities superintendentas L.A.Tylis, nuo 1859 m. mokykloje precentoriavo Karalienės mokytojų seminarijos absolventas A. Pauliūnas. XIX a. septintajame dešimtmetyje mokykloje dirbo naujoviško lietuviško elementoriaus, išleisto 1882 m. autorius Georgas Kerneris, o 1854 m. gimė rašytoja, Rytų Prūsijos himno autorė Joana Ambrozius.

Po Antrojo pasaulinio karo pertvarkytoje bažnyčioje 1951 m. įrengti kultūros namai, 2002 m. jie sudegė.

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI IR VIETOVĖS

STALUPĖNŲ (NESTEROV) RAJONAS

K. Donelaičio memorialinis muziejus (Čistyje Prudy)

Tolminkiemis (dabar rus. Čistyje Prudy) labiausiai žinomi lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio memorialiniu muziejumi. Miestelis istorijos šaltiniuose minimas nuo XVI amžiaus. Pirmoji Tolminkiemio bažnyčia pastatyta 1589 metais. K.Donelaitis čia atvyko 1743-aisiais ir rado griūvančią karkasinę bažnyčią, kurios vietoje 1756 metais iš lauko akmenų ir plytų pastatė naują. Netoliese 1764-aisiais iškilo našlių namai. Čia, klebonijoje buvo sukurti „Metai", pasakėčios. Bažnyčia iki 1948 metų dar turėjo stogą, Antrojo pasaulinio karo metu jos bokštas buvo apgriautas, nelikę langų ir durų. Dar po dešimtmečio sienų beveik neliko. 1964-aisiais, minint klasiko gimimo 250-metį, greta bažnyčios griuvėsių buvo pastatytas paminklinis akmuo, vėliau pradėti bažnyčios atstatymo parengiamieji bei remonto darbai, 1967 metais priešais altorių rasti K.Donelaičio palaikai, kurie 1979-aisiais perlaidoti restauruotos bažnyčios kriptos mauzoliejuje. Tais pačiais metais čia atidarytas K.Donelaičio muziejus. Išliko ir klebonija, kuri rekonstruota, našlių namo pamatai.

Įgyvendinant Lietuvos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui", 2019 metais pradėtas muziejaus pastatų – klebonijos ir bažnyčios remontas. Jis bus baigtas 2021 metais.

Plačiau

Senoji Stalupėnų bažnyčia (Černiachovskogo g.56, Stalupėnai)

Stalupėnų (dabar rus. Nesterov) parapija įkurta ir pirmoji bažnyčia pastatyta 1589 metais. Ji neišliko, toje vietoje 1726-aisiais pastatyta nauja bažnyčia, bet ir ji buvo sugriauta XIX amžiuje. Dabartiniai maldos namai Stalupėnuose (Černiachovskogo g.56) pastatyti 1927 metais.

Po Antrojo pasaulinio karo čia įsikūrė pionierių namai. 1991 metais bažnyčioje įsikūrė stačiatikiai - ji vadinama Šventosios Dvasios stačiatikių bažnyčia. Ji 1996 metais pašventinta, 2007 metais tapo kultūros paveldo objektu. Nuo 2004 metų prasidėjo bažnyčios remonto darbai, kurie su pertraukomis tęsiasi ir toliau.

Plačiau

Vandens bokšto pastatas

Stalupėnuose turistams siūloma apžiūrėti ir išlikusį vandens bokšto pastatą. Įspūdingas raudonų plytų kvadrato formos bokštas buvo pastatytas 1927 metais. Jis gerai išsilaikė iki mūsų dienų ir 2007 metais buvo įtrauktas į vietos architektūros paminklų sąrašą.

Plačiau

Buvęs Trakėnų dvaras (Školnaja g. 9, Trakėnai)

Buvęs Trakėnų (dabar rus. Jasnaja Poliana) dvaras – vienas įdomiausių istorijos ir architektūros paminklų Nesterovo rajone. Jau XVIII amžiuje čia buvo pastatytas nedidelis dvarelis, kuris XIX amžiuje išaugo į dvaro kompleksą, kuriame buvo auginami jojamieji žirgai, vėliau gavę Trakėnų veislės vardą. Žirgynas karaliaus Frydricho Vilhelmo I įsakymu čia įkurtas 1732 metais, o 1786 metais jį perėmė valstybė. Čia nuo 1839 metų rengti žirgų konkūrai, per 6 tūkstančių hektarų plotą užimantis Trakėnų žirgynas buvo tarptautiniu žirgų aukcionų centru. Pagal architekto Friedricho Kuebertho projektą pastatyti dvaro rūmai, šalia įsikūrė hipodromas, arklidės, šunidės, pagalbiniai pastatai, atsidarė viešbutis. Žirgynas gyvavo iki Antrojo pasaulinio karo, jo metu dalis pastatų buvo sugriauta. Pagrindiniai dvaro rūmai išliko, 2001-aisiais buvo restauruoti pagrindiniai žirgyno vartai, o 2010-aisiais restauruoti ir buvę dvaro rūmai. 2007 metais šiam kompleksui suteiktas kultūros paveldo objekto statusas.

Plačiau

Vandens malūnas Briedūnuose (Jagodnojė)

Vandens malūnas Briedūnuose (dabar rus. Jagodnojė) netoli nuo Vištyčio ežero buvo pastatytas XIX amžiaus pabaigoje. Iki mūsų dienų prie kelio išliko šio malūno griuvėsiai, girnos. Dabar šis objektas yra pasienio zonoje ir jo aplankymo galimybės ribotos.

Senoji Pilupėnų bažnyčia (Nevskojė)

Pilupėnuose (dabar rus. Nevskojė) kaime yra išlikusi buvusi bažnyčia. Pirmoji bažnyčia čia pastatyta 1557 metais, jos vietoje 1778-aisiais iškilo nauja akmeninė bažnyčia, 1780 metais įrengti vargonai. Pirmojo pasaulinio karo metais bažnyčia nukentėjo, vėliau buvo atstatyta. Po Antrojo pasaulinio karo ji naudota kaip sandėlis ir šaldytuvas. 1995-aisiais bažnyčia perduota vietos stačiatikių parapijai, pradėti jos atnaujinimo darbai, kurie aktyviausiai vyko 2007-2009 metais.

Plačiau

Mielkiemio bažnyčia (dabar rus. Kalinino)

Mielkiemio bažnyčia (dabar rus. Kalinino), esančio už 9 km į rytus nuo Tolminkiemio buvo pastatyta iš lauko akmenų ir plytų 1692 metais ir išliko iki mūsų dienų. 1874 metais buvo pastatytas jos bokštas.

Čia kunigavo lietuviškus pamokslus sakę lietuvių raštijos darbuotojai: 1692–1708 m. Jonas Berentas, 1711–1717 m. G. F. Pušys, 1718 m. – 1725 m. Jurgis Adomas Meisneris, 1736–1753 m. Petras Gotlibas Milkus, 1753–1755 m. T. G. Milkus (Mielcke), 1776–1788 m. Danielius Frydrichas Milkus. Bažnyčioje po Antrojo pasaulinio karo buvo įrengtas sandėlis.

2007-2008 metais į kultūros paveldo sąrašą įtrauktos bažnyčios stogas uždengtas čerpėmis, sutvirtintos sienos. Bažnyčią perėmė stačiatikiai, jų pamaldos čia vyko iki 2016 metų, vėliau nutrūko.

Plačiau

Medžiotojų vilos liekanos

Romintos (dabar rus. Radužnoje) kaimelyje, Romintos girioje išlikusios buvusios medžiotojų vilos liekanos. Girioje nuo senų senovės vykdavo medžioklės. Čia iš pradžių buvo pastatytas medžiotojų namelis, o 1890 metais medžioklėje apsilankęs Vokietijos kaizeris Vilhelmas II susižavėjo šia vieta ir nurodė statyti vilą. Statybinės medžiagos atgabentos iš Norvegijos, ją statė norvegų meistrai. Vėliau šią vilą įsigijo nacistinės Vokietijos feldmaršalas Hermanas Geringas, o 1941-aisiais čia įsikūrė Vokietijos oro pajėgų vyriausioji būstinė.

Iki mūsų dienų išliko tik buvusios vilos griuvėsiai, išsilaikė rūsiai, sujungti vienas su kitu, šalia – buvusios boilerinės likučiai. Dabar šis objektas yra pasienio zonoje ir jo aplankymo galimybės ribotos

Maitinimo ir nakvynės paslaugos

Marijampolės apskrityje:

- **Kalvarijos savivaldybė:**
  - https://www.turizmas.lt/paieska/maitinimas/Kalvarija
  - http://www.kaimai.lt/sodybos-nuoma/kalvarijos-savivaldybe/
- **Kazlų Rūdos savivaldybė:**
  - https://www.meniu.lt/virtuve/rusu/kazlu-ruda
  - http://sena.kazluruda.lt/index.php?1431090756
- **Marijampolės savivaldybė:**
  - https://marijampoletic.lt/maitinimas/
  - https://marijampoletic.lt/apgyvendinimas/
- **Šakių rajonas:**
  - https://www.sakiaitic.lt/maistas
  - https://www.sakiaitic.lt/apgyvendinimas
- **Vilkaviškio rajonas:**
  - https://www.vilkaviskisinfo.lt/maistas/
  - https://www.vilkaviskisinfo.lt/apgyvendinimas/

Maitinimo ir nakvynės paslaugos

Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje:

- **Darkiemio (Oziorsk) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/
  - https://ozyorsk.ru/
- **Įsruties (Černiachovsk) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/
  - http://inster39.ru/
- **Gumbinės (Gusev) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/
  - https://www.admgusev.ru/city/turizm/cafe/
  - https://www.admgusev.ru/city/turizm/hotels/
- **Lazdynų (Krasnoznamensk) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/
  - https://krasnoznamensk.gov39.ru/turizm.html
- **Ragainės (Neman) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/
  - https://neman.gov39.ru/ru/
- **Stalupėnų (Nesterov) rajonas:**
  - https://visit-kaliningrad.ru/food/
  - https://visit-kaliningrad.ru/accommodation/

Informacija keliautojui

Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį galima pasiekti ar iš jos atvykti lėktuvu, traukiniu, autobusu arba lengvuoju automobiliu.

Lėktuvų bilietai iš/į Vilniaus oro uosto į/iš Karaliaučiaus (Kaliningrado) oro uostą: www.greitai.lt ; https://uniticket.lt/skrydziai/vilnius-vno/kaliningrad-kgd/ ar kituose panašiuose portaluose.
AB "Lietuvos geležinkeliai" interneto svetainė: https://www.litrail.lt/

Per Lietuvos Respublikos teritoriją į/iš Karaliaučių (Kaliningradą) važiuojančių Rusijos Federacijos traukinių grafikus galima rasti čia: https://www.tutu.ru/poezda/station_d.php?nnst=2058000

Taip pat į/iš Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities į/iš Marijampolės, Vilniaus ar kitų miestų galima pasiekti autobusais.
Tarptautinio autobusų tinklo "Ecolines" bilietai: https://ecolines.net/lt/lt/pasiulymai/tarptautiniai/vilnius-kaliningradas
Taip pat Karaliaučių (Kaliningradą) ir Marijampolę galima pasiekti maršrutiniu autobusu Gardinas – Karaliaučius. Plačiau čia: http://vokzal39.ru/bus-grodno.html

Į/iš Karaliaučiaus srities taip pat galima vykti lengvuoju automobiliu, autobusu ar motociklu per Kybartų – Černyševskoje, Ramoniškių – Porganičnij, Pagėgių-Sovetsk arba Nidos-Morskoje sienos kirtimo punktus. Pėsčiomis - per Kybartų – Černyševskoje „senąjį" ir Pagėgių-Sovetsk sienos kirtimo punktus.
Lietuvos Respublikos Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos Pagėgių pasienio rinktinės pasienio punktų kontaktai
Panemunės – Sovetsk pasienio kontrolės punktas
Panemunės pasienio kontrolės punktas
K. Donelaičio g. 2, Panemunės m., Pagėgių sav., LT-99029
Tel. (+370 441) 57955
Faks. (+370 441) 57954
Kybartų – Černyševskoje pasienio kontrolės punktas:
Kybartų kelio pasienio kontrolės postas
J. Basanavičiaus g. 2, Kybartų m., Kybartų sen., Vilkaviškio r. sav., LT-70412
Tel/Faks: (+370 342) 30250, 30249

Kybartų geležinkelio pasienio kontrolės postas
Kudirkos Naumiesčio g. 18, Kybartų m., Kybartų sen.,
Vilkaviškio r. sav., LT-70407
Tel: (+370 342) 58388

Ramoniškių – Pograničnij pasienio kontrolės postas:
Ramoniškių pasienio kontrolės postas
Ramoniškių k., Šakių r. sav., LT-71391, Lietuva
Tel.: (+370 345) 43331
Fakso numeris: (+370 345) 43331

Nidos – Morskoje pasienio kontrolės punktas:
Nidos-Smiltynės pl. 2, Neringos m., Neringos sav., LT-93125
Tel: (+370 46) 314627
Bendrasis tel.: (+370 46) 355266

Informaciją apie eiles pasienyje galima rasti čia:
https://www.ltsiena.lt/yphis/borderQueueInfo.action

Sienos kirtimo ir kiti pasienio formalumai

KELIONĖS Į KARALIAUČIAUS (KALININGRADO) SRITĮ (RUSIJOS FEDERACIJĄ)

Jeigu nusprendėte vykti į Rusijos Federacijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį, būtina žinoti, kad, jeigu esate Lietuvos Respublikos pilietis, Jums reikia turėti Rusijos Federacijos vizą. Dėl vizos gavimo Jums reikia kreiptis į Rusijos Federacijos ambasados Lietuvos Respublikoje Konsulinį skyrių arba Rusijos Federacijos generalinį konsulatą Klaipėdoje arba į vizų centrą „VFS Global".
Rusijos Federacijos ambasada Lietuvos Respublikoje:
https://lithuania.mid.ru/
Rusijos Federacijos generalinis konsulatas Klaipėdoje:
https://klaipeda.mid.ru/
Tarpininkavimo paslaugas Rusijos Federacijos vizai gauti taip pat teikia ir atitinkamos kelionių agentūros.
Rusijos Federacijos pasienio kontrolės punktuose vizos į Rusijos Federaciją nėra išduodamos.

Rusijos Federacijos vizas galima gauti Vizų centre „VFS Global" Vilniuje arba Klaipėdoje. Interneto svetainė:
https://www.vfsglobal.com/russia/lithuania/Lithuanian/contact-us.html
Prašymus galima pateikti darbo dienomis, 09.00–15.00 val.
Parengtų dokumentų išdavimas: 09.00–17.00 val.

Biuras Vilniuje: Linkmenų g. 5/92, Vilnius, LT-09306

Biuras Klaipėdoje: Naujoji Uosto g.11, 3 aukštas, Klaipėda, LT-92121

Sienos kirtimo ir kiti pasienio formalumai

KELIONĖS Į KARALIAUČIAUS (KALININGRADO) SRITĮ (RUSIJOS FEDERACIJĄ)

Informacija keliaujantiems į Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį taip pat yra Lietuvos generalinio konsulato svetainėje: https://consulate-kaliningrad.mfa.lt/kaliningrad/lt/konsuline-informacija/kita-konsuline-informacija/informacija-keliaujantiems-i-kaliningrado-sriti

Lietuvos generalinis konsulatas Karaliaučiuje (Kaliningrade):
ul. Proletarskaja 133, Kaliningrad, Russian Federation
El. paštas: kons.kaliningradas@urm.lt
Telefono numeris: +7 4012 95 94 86 (informacija vizų klausimais 8.30 - 10.30 val.), +7 4012 95 76 88 (informacija administraciniais klausimais) Faksas +7 4012 95 68 38
Interneto svetainė: http://consulate-kaliningrad.mfa.lt

Lietuvos Respublikos konsulatas Tilžėje (Sovetske):
ul. Iskry 22, Sovetsk, Russian Federation
El. paštas: konsovetsk@urm.lt
Telefono numeris: +7 401 61 38 165
Faksas +7 401 61 37 309
Interneto svetainė: http://consulate-sovetsk.mfa.lt

Įvažiuodamas į Rusijos Federaciją kiekvienas užsienietis privalo gauti ir užpildyti migracijos kortelę. Migracijos kortelė (миграционная карта) – tai dokumentas su informacija apie užsienietį, įvažiuojantį į Rusijos Federacijos teritoriją. Jame yra fiksuojamas užsieniečio buvimo šalyje laikas. Paprastai migracijos kortelę galima gauti lėktuve, traukinyje ar autobuse, vykstančiame į Rusijos Federaciją, arba Rusijos Federacijos pasienio kontrolės punktuose, kai vykstama asmeniniu automobiliu ar kitomis transporto priemonėmis. Migracijos kortelės yra dalinamos nemokamai. Jos blankas pildomas rusų kalba. Jei asmuo nemoka rusų kalbos, migracijos kortelę galima pildyti lotyniškais rašmenimis, kurie atitinka įrašus užsieniečio kelionės dokumente. Užpildyta migracijos kortelė pateikiama kartu su kelionės dokumentu ir jame esančia Rusijos viza pasienio tarnybos darbuotojams. Būtina prisiminti, kad užpildytoje migracijos kortelėje visada turi būti Rusijos Federacijos pasienio kontrolės punkto spaudas, liudijantis įvažiavimo į šalį faktą. Migracijos kortelę būtina saugoti visą buvimo Rusijos Federacijos teritorijoje laiką. Migracijos kortelė galioja 3 mėn. nuo įvažiavimo į Rusijos Federacijos teritoriją datos.

Išvykstant iš šalies, Rusijos Federacijos pasienio kontrolės punkte migracijos kortelėje dedama atžyma apie užsieniečio išvykimo iš šalies datą. Migracijos kortelė lieka Rusijos Federacijos pasienio kontrolės punkte. Buvimo Rusijos Federacijoje metu patartina turėti paso, Rusijos Federacijos vizos ir užpildytos migracijos kortelės kopijas.

Vykstant į Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritį per Kuršių Neriją (Nidos – Morskoje pasienio kontrolės punktą), Rusijos Federacijos pusėje už įvažiavimą į nacionalinio parko „Kurskaja kosa" teritoriją reikia mokėti nustatyto dydžio mokestį. Mokestį galima sumokėti Rusijos rubliais arba mokėjimo kortele. Daugiau informacijos apie mokestį ir taikomas lengvatas galite rasti nacionalinio parko „Kurskaja kosa" interneto svetainėje http://www.park-kosa.ru/stoimost-uslug-i-lgotyi

Sienos kirtimo ir kiti pasienio formalumai

KELIONĖS Į LIETUVOS RESPUBLIKĄ

Jeigu nusprendėte vykti į Marijampolės apskritį ar kitas Lietuvos Respublikos vietas, būtina žinoti, kad, jeigu nesate Lietuvos Respublikos ar kitų Europos Sąjungos šalių pilietis, Jums reikia turėti Lietuvos Respublikos nacionalinę arba Šengeno vizą. Dėl vizos gavimo Jums reikia kreiptis į vizų centrą „VFS Global" arba Lietuvos Respublikos ambasadą Rusijos Federacijoje ar Generalinį konsulatą Karaliaučiuje (Kaliningrade).

Lietuvos generalinis konsulatas Karaliaučiuje (Kaliningrade):
ul. Proletarskaja 133, Kaliningrad, Russian Federation
El. paštas: kons.kaliningradas@urm.lt
Telefono numeris: (+7 4012) 95 94 86 (informacija vizų klausimais nuo 8.30 iki 10.30 val.), 95 76 88 (informacija administraciniais klausimais) Faksas: (+7 4012) 95 68 38
Interneto svetainė: http://consulate-kaliningrad.mfa.lt

Informaciją taip pat galima gauti ir Lietuvos Respublikos konsulate Tilžėje (Sovetske):
ul. Iskry 22, Sovetsk, Russian Federation
El. paštas: konsovetsk@urm.lt
Telefono numeris: (+7 401) 61 38 165
Faksas: (+7 401 61) 37 309
Interneto svetainė: http://consulate-sovetsk.mfa.lt

Lietuvos Respublikos nacionalinę arba Šengeno vizas galima gauti Vizų centre „VFS Global" ar jo filialuose Karaliaučiuje, Tilžėje bei kituose miestuose. Plačiau interneto svetainėje: https://www.vfsglobal.com/lithuania/russia/ .

Nurodomi filialai dirba darbo dienomis, 9:00-18:00 val. (Maskvos laiku). Informacija teikiama telefonu: (+7 499) 703-49-84, 704-36-65. „VFS Global" filialas Karaliaučiuje (Kaliningrade):
236016, Kaliningrad, ul. 1812 goda,126
info.lithukal@vfshelpline.com

„VFS Global" filialas Tilžėje (Sovetske):
238750, Sovetsk, ul. Gagarina 11
info.lithukal@vfshelpline.com

Lietuvos Respublikos pasienio kontrolės punktuose vizos į Lietuvos Respubliką nėra išduodamos.

PS.
Atkreipiame dėmesį, kad pandemijų atvejais abejų šalių vizų išdavimo įprastas procesas sustabdomas arba pakeičiamas.

Projekto įgyvendinimas

Viešoji įstaiga Nemuno euroregiono Marijampolės biuras nuo 2019 m. liepos 16 d. kartu su partneriais įgyvendina projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“. Jį iš dalies finansuoja Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų programa.

Šio projekto tikslas – gerinti kultūrinį sąmoningumą, rinkodaros veiklas ir žymias kultūros paveldo vietas, siekiant padidinti turistų srautus į Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) pasienio regioną, paramos gavėjams ir partneriams kartu įgyvendinant keletą papildomų veiklų.

Projekto partneriai - Šakių rajono savivaldybės administracija (pagrindinis partneris), partneriai – paraiškos rengimą organizavusi viešoji įstaiga Nemuno euroregiono Marijampolės biuras bei Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities istorijos ir meno muziejus.

Projekto įgyvendinimo metu per 24 mėnesius yra numatyta suremontuoti Karaliaučiaus srityje, Tolminkiemyje esantį lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio memorialinį muziejų, sutvarkant ten esančių pastatų vandentiekio ir šildymo (geoterminiais vandenimis) sistemas, kapitališkai atnaujinant klebonijos stogą, fasadą bei atliekant kitus būtinus darbus. Taip pat numatyta restauruoti Šakių rajone esančio XIX amžiaus Kidulių dvaro svirną, įrengiant jame ekspozicijų sales, erdves parodoms ir renginiams. Abeji centrai įsigis šiuolaikiškos įrangos parodoms bei kitoms veikloms vykdyti.

Projekto įgyvendinimo metu taip pat numatyta surengti atidarymo ir uždarymo konferencijas, dvejų dienų mokymus kultūros specialistams. Bus organizuojami poezijos skaitymai Kiduliuose ir Tolminkiemyje, septynių dienų trukmės vasaros kultūros akademija vaikams, taip pat bus surengtas septynių dienų dailės pleneras ir parodos bei kitos veiklos.

Projekto įgyvendinimas

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

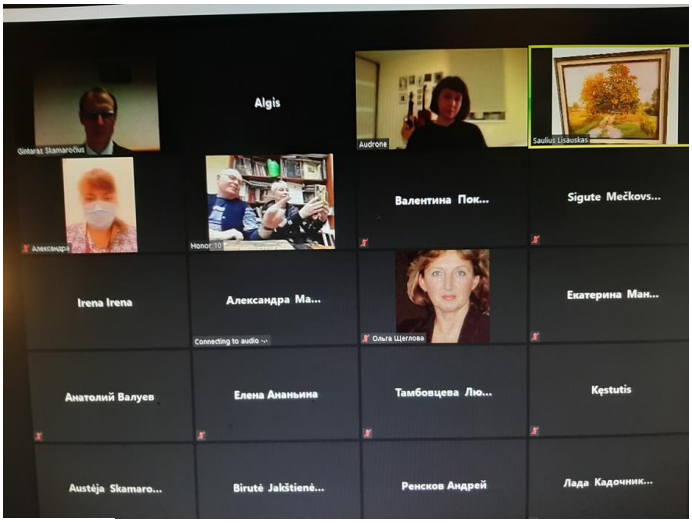
КАЛИНИНГРАДСКИЙ
ОБЛАСТНОЙ ИСТОРИКО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ МУЗЕЙ

Parodos atidarymas Karaliaučiuje

Parodos atidarymas Marijampolėje

Parodos atidarymas Šakiuose

Projekto įgyvendinimas

Projekte numatyta bendro turistinio kultūros paveldo maršruto parengimas (po Marijampolės apskritį ir rytinę Karaliaučiaus srities dalį), elektroninio leidinio parengimas ir žemėlapio išleidimas, taip pat projekto viešinimas spaudoje ir kitais būdais. Žiniasklaidos atstovams ir turizmo firmų darbuotojams bus surengtas pažintinis vizitas naujai parengtu kultūros paveldo maršrutu, į kurį bus įtraukti ir jau abu restauruoti objektai.

Tikimasi, kad atnaujinti istoriniai pastatai, pritaikyti naujai įvairiai veiklai pritrauks daugiau turistų ir svečių bei pasitarnaus glaudesniam dviejų kaimyninių šalių gyventojų bei institucijų bendradarbiavimui. Bendras projekto biudžetas – 1 110 920 eurų, iš jų programos dalis – 999 828 eurų.

Projekto metu sukurti kūriniai

Projekto metu sukurti kūriniai pristatomi šiame leidinyje bei kitose viešose priemonėse. Vykdant projektą ir sukūrus naujus produktus, ši informacija bus atnaujinama. Numatome, kad ji bus atnaujinama ir pasibaigus projektui.

- 2019 metų rugsėjo 23-30 dienomis vykusio tarptautinio dailininkų plenero dalyviai ir paroda Tolminkiemyje.
- Plenero "K.Donelaičio paletė" metu sukurtų darbų paroda Šakių kultūros centro meno galerijoje
- Plenero "K.Donelaičio paletė" metu sukurtų darbų paroda Marijampolės kultūros centro M.B.Stankūnienės menų galerijoje
- Remonto darbai Tolminkiemyje
- Remonto darbai Kiduliuose

Projekto įgyvendinimas

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

КАЛИНИНГРАДСКИЙ
ОБЛАСТНОЙ ИСТОРИКО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ МУЗЕЙ

